IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 71 (2067) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon post. I. gr. TRST, sobota 22. marca 1952 Cena 20 lir

Prispevajte za Kulturni dom

DELAVCI!

Nacionalistična parada, ki so jo priredile iredentistične stranke 20. t. m. v Trstu, je morala neizbežno nuditi priložnost najbolj šovinističnim in najbolj reakcionarnim skupinam, da so manifestaciji dale odkrit neofašistični in provokatorski značaj.

Reakcionarni krogi izrabljajo provokatorske incidente kot pretvezo za nadaljnje politične manevre, s katerimi hočejo tokrat izrabiti delavstvo za politične cilje, ki so popolnoma nasprotni interesom tržaškega prebivalstva, še prav posebej pa interesom delavskega razreda.

Delavci!

Poročilo Delavske zbornice, s katerim je proglasila splošno stavko, skuša zaman skriti pravi pomen in cilj te akcije.

Tržaški delavci!

Odklonite svoje sodelovanje pri tem manevru!

Ne sodelujte pri delodajalski stavki!

TRŽAŠKI MESTNI ODBOR
Komunistične partije za STO

Sedanja iredentistična gonja je nadaljevanje fašističnih metod

Resolucija zbora pravnikov Istrskega okrožja, poslana zun. ministru FLRJ E. Kardelju

VLADI
FEDERATIVNE LJUDSKE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
BEOGRAD

Slovenski, italijanski in hrvatski pravniki Istrskega okrožja izražajo ogorčenje in protest spričo najnovejše gonje, ki so jo italijanski imperialistični krogi, izrabljajoč nepoučenost zunanjega sveta, potvarjajoč dejansko stanje in samovoljno si prisvajajoč zastopstvo interesov ljudstva tega področja, sprožili proti Istrskemu okrožju in proti mirnemu sožitju njegovega prebivalstva. Pravniki Istrskega okrožja želijo poudariti nekatera dejstva in pozivajo vlado FLRJ, da v interesu pravice in resnice vztraja na svojem stališču zaščite ljudstva in njegove oblasti v Istrskem okrožju ter uveljavljanja po mirovni pogodbi priznanih demokratičnih in narodnostnih pravic prebivalstva cone «A» STO in slovenske manjšine v Italiji.

I.

Zmaga zavezniških sil v zadnji vojni ni vplivala na to, da bi italijanske oblasti v odnosu na te kraje upoštevale «osnovno načelo», da morajo biti fašizem in njegovi škodljivi vplivi in poganjki popolnoma uničeni» (sklep Moskovske konference 19. - 30. oktobra 1943). Italijanske civilne oblasti so uveljavljale obsodbe, ki so jih med vojno izrekla fašistična sodišča zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem; italijanske vojaške oblasti so pozivale prebivalce teh krajev na odgovornost zaradi dezerterstva iz fašistične vojske. Se tri leta po vstopu mirovne pogodbe v veljavo je Vrhovno vojaško sodišče v Rimu izdalo ukaz za aretacijo goriškega Slovenca na podlagi obsodbe fašističnega «Posebnega sodišča za zaščito države», kljub temu, da je to nasprotovalo celo povojni pozitivni zakonodaji v Italiji.

Sedanji proces v Lucci, ki krši izrečno določbo 16. člena mirovne pogodbe, pa naj služi kot uvod v sodno preganjanje pripadnikov slovenske manjšine v Italiji, ki so se vojskovali za zavezniško stvar, zaradi veleizdaje fašistične domovine».

Italijanski nacionalistični krogi vsa leta po vojni napadajo Vojaško upravo JLA, češ da ni spoštovala «obstoječih zakonov» zanje je področje, ki ga upravlja, «dežela brez zakona». Toda pod zakonom razumejo fašistični zakon.

Izraz volje ljudstva, ki se je borilo z orožjem v roki na strani zaveznikov, upostavilo v deželi avtonomno oblast in privajalo po njej v življenje demokratična načela, ki so jih razglasili zavezniki, za te kroge nima veljave pravnega predpisa.

II.

Z vstopom mirovne pogodbe v veljavo 15. septembra 1947 je po jasni določbi 21. člena mirovne pgodbe dokončno ugasnila suverenost Italije nad ozemljem STO. Kljub temu, da je Italija s svojo zakonodajo določbe mirovne pogodbe v celoti prevzela v notranjedržavno pravo in da tudi poznejši tristranski predlog vlad ZDA, Francije in Velike Britanije z dne 20. marca 1948 ni mogel spremeniti pravnega položaja, ki je nastal s 15. septembrom 1947, se praksa italijanske oblasti ne oddalji od starih nazorov in krši sprejete obveze. Vrhovno kasacijsko sodišče v Rimu si prisvaja odločanje v zadevah, ki se tičejo STO.

Predstavniki civilne oblasti v Trstu, pri kateri imajo zaradi povojne politike ZVU monopol iredentistične smeri, ob pomoči odgovornih funkcionarjev vojaške uprave odkrito odrekajo priznanje novega stanja; namesto da bi se popravile krivice, ki jih je bil prizadejal slovenskemu prebivalstvu fašistični režim, se vzdržuje narodnostna neenakopravnost in nadaljuje z raznarodovalnim pritiskom. O volitvah v javna zastopstva ni govora vse do trenutka, ko se je moči okoristiti z zmedo, ki jo je med množicami v prvih časih po resoluciji Informacijskega urada povzročila kominformistična akcija; poleg se volitve zopet odlagajo. Tako se preprečuje, da bi prišla do prave veljave ljudska volja.

Tolmačenje 1. in 2. člena VII. priloge mirovne pogodbe po ZVU, po katerem se določbe Stalnega statuta nikakor ne morejo uporabljati v sedanjem začasnem režimu, utre pot absurdni domnevi, da po 15. septembru 1947 po mirovni pogodbi ne gre za režim postopnega prehoda, ampak za pogojeni režim in za pogojno veljavo samih osnovnih določb mirovne pogodbe glede STO. Iredentistična pravna doktrina se z veliko zamudo, ki ji je vzrok slaba vera in začetna sramežljivost, obogati z novo tezo o suverenosti Italije nad STO. S tem se z avtoriteto respekta akademskega joruma končno podro vse ograje, ki jih je pravni čut še postavljal pred naletom iredentističnih želja mnogih italijanskih praktičnih pravnikov. Najvišja predstavnika tržaškega pravosodja kmalu za tem identificirata področje STO z italijanskim državnim področjem. Višek predstavlja najnovejša resolucija iredentističnih advokatov iz Trsta, ki priznavajo italijanski vladi pravico, ki naj bi sledila iz tristranskega predloga 20. marca 1948, da enostavno razveljavi III. poglavje II. dela in priloge VI. in VII. mirovne pogodbe in tudi dokončno potrdi italijansko suverenost tja do Novega grada.

Vzporedno s tem razvojem gre dejavnost italijanske vlade, ki preprečuje imenovanje guvernerja, zavrača zahtevo po dobavljanju valutnih sredstev coni «B» in krši nadaljnje določbe mirovne pogodbe, zlasti v odnosu do slovenske narodne manjšine, ki je ostala v njenih mejah.

Vzporedno z njim gre politična aktivnost italijanske vladne stranke, katere «pokrajinski» kongres v Trstu je nedavno izdal programatsko izjavo, da je «SMATRATI POVRATEK TRZASKEGA OZEMLJA K ITALIJI LE KOT PRVI KORAK ZA RESITEV JULIJSKEGA VPRASANJA V NJEGOVI CELOTI» in katere predstavniki govore tudi že o Dalmaciji.

Kršenje mirovne pogodbe v njeni celoti in v njenih posameznostih, po njenem duhu in po njeni črki, je značilno za dejavnost italijanskih odgovornih krogov v vseh letih, odkar je stopila v veljavo. S tem so ustvarjali stanje, za katerega hočejo prevaliti odgovornost na ljudsko oblast v Istrskem okrožju, na Vojaško upravo JLA in na vlado FLRJ. Sklicujejo se na neizvajanje mirovne pogodbe, ki so ga sami povzročili, in na lastnih kršitvah utemeljujejo svoje pravice do nadaljnjih kršitev.

Njihovo ravnanje je zgovoren dokaz, da bi kakršnakoli revizija mirovne pogodbe v takih pogojih pomenila revizijo obsodbe fašističnega imperializma in moralni poraz načel, v imenu katerih je demokratični svet vodil zadnjo vojno.

III.

Pravniki Istrskega okrožja smatrajo za svojo dolžnost, da še posebej poudarijo razliko med položajem italijanskega prebivalstva v Istrskem okrožju in razmerami, v katerih žive pripadniki slovenske narodnosti v coni «A» STO in v Italiji.

Italijanska narodnost je v Istrskem okrožju po svoih predstavnikih sorazmerno udeležena pri vodstvu javne uprave; italijanski jezik je obenem s slovenskim in hrvatskim službeni jezik področja. Posebno skrb posveča ljudska oblast italijanskim osnovnim in srednjim šolam, katerih število se je v primeru s stanjem pred vojno — če izvzamemo bivše italijanske šole v slovenskih in hrvatskih krajih, ki so imele le raznarodovalni značaj — še povečalo. Pod kazensko sankcijo je uzakonjena prepoved razpihovanja narodnostne mržnje in razdora. *V okviru spoštovanja obstoječega pravnega reda in mirnega sožitja vseh treh narodnosti je vsem prebivalcem zagotovljena svoboda združevanja in zborovanja.*

Razumljivo je, da je tako stanje, s katerim se ne vzdrže primere neporavnane krivice in neenakopravnost slovenskega življa v Trstu in narodnostno zatiranje in odrekanje izobrazbe v materinem jeziku v Italiji, glavni razlog nebrzdane gonje italijanskih šovinistov proti Istrskemu okrožju. Razmere, v katerih živi italijansko prebivalstvo tukajšnjega področja, so njihova slaba vest in najresnejša ovira pri njihovih načrtih.

IV.

Obenem z iredentistično in kominformistično obsodbo «dežele brez zakona» se glede Istrskega okrožja razširja geslo tržaške cerkvene gosposke o «deželi brez boga».

Ko je po prvi svetovni vojni prihajala v te kraje Italija, je bilo že v prvih letih v Julijski Krajini interniranih, zaprtih ali izgnanih 146 duhovnikov. 72 od teh je bilo samo iz tržaške škofije. Isto usodo je delilo 180 redovnikov in 15 samostanov. Preganjanje slovenske in hrvatske duhovščine in vernikov se je še stopnjevalo pod fašizmom. Takratni režim in nasilja, kakor jih pozna le zadnja vojna, niso bili deležni prekletstva, ampak blagoslova in vnetega sodelovanja cerkvenih vrhov, ki so z moralnim pritiskom in zlorabo verskih, čustev prebivalstva skušali pomagati osovraženi posvetni oblasti.

Če se more danes govoriti o diskriminaciji prebivalstva Istrskega okrožja glede na vprašanje vesti in religije, bi bilo to mogoče le v enem smislu: o zapostavljanju tistih prebivalcev, ki morajo nositi bremena za vzdrževanje organizacije, s katero zaradi svojega prepričanja nimajo nikake zveze.

Pravniki Istrskega okrožja ugotavljajo, da predstavlja sedanja italijanska gonja proti Jugoslaviji in proti Istrskemu okrožju NADALJEVANJE METOD, KI JIH JE PREIZKUSAL IN IZPOPOLNIL FASIZEM V TUKAJSNJIH KRAJIH, še preden je dosegel oblast v lastni deželi. Te metode in prevladovanje političnega pragmatizma nad pravnimi načeli je privedlo v sedanjem času do preziranja vsakega pravnega čuta in demokratične zavesti široke javnosti.

Pravniki Istrskega okrožja vidijo v naporih vlade FLRJ ne le zaščito koristi našega ljudstva, ampak tudi obrambo demokratičnih pridobitev, s katerimi se ponaša sodobni svet».

* * *

KOPER, 21. — Tudi včeraj so se v Istrskem okrožju nadaljevala protestna zborovanja proti fašistični gonji, ki jo vodijo v Trstu in Italiji. Povsod izstopa en sam velik protest: Dovolj je vašega blatenja in laži.

Na zborovanju v Novem gradu je govoril tov. Biloslav, ki je poudaril:

«Dokler so v naših srcih besede: Tito, svoboda in socializem, bomo ostali tu neomajni in trdni! Nimamo nobenega namena, da bi prenehali z našo borbo za naše pravice in za pravice naših bratov v Trstu in drugod. Nekdanji pozdrav: Smrt fašizmu — svoboda narodu! je še vedno aktualen.»

Prebivalstvo vasi Gažon pravi v svoji resoluciji o škofu Santinu: «Prav škof Santin je bil tisti, ki je dal po naših cerkvah in vaseh uničiti slovenske napise, ki je preganjal slovenske duhovnike, da so morali piti ricinovo olje».

Ljudstvo vasi Smarje poudarja v resoluciji:

«Italijanski fašisti niso bili zmožni z milijoni bajonetov, ko so pobijali in požigali — tudi našo vas so do tal požgali — uničiti borcev za svobodo. Se manj nam morejo danes škoditi z lažmi in klevetami!»

Zadružniki iz Buj pravijo v resoluciji E. Kardelju:

«Italija, ki jo oni imenujejo „grande madre", je bila za nas slabša kot mačeha, ker je pustila svoje sinove lačne in bose. Se zdaj čutimo posledice zatiranja».

Protestne resolucije so poslali tudi številni drugi kraji in delovni kolektivi, tako ljudstvo Ankarana, nameščenci Istrske banke, prebivalstvo Buj itd. Nocoj je bilo protestno zborovanje v Piranu.

SITUACIJA JE JASNA

Danes je slehernemu Tržačanu popolnoma jasno, zakaj je rimska vlada preko svojih agentov v Trstu ustanovila najprej tako imenovani «odbor za obrambo italijanstva Trsta», ki je 20. t. m. predvečerajšnjim organiziral fašistično manifestacijo in izprovociral incidente, katere je včeraj s pomočjo svoje sindikalne organizacije poskušal umetno še bolj napihniti ob podpori kominformovske iredentistične sgenture s proglasitvijo splošne stavke. Politični namen italijanskih imperialistov je na dlani. Z njim hočejo doseči hkrati v glavnem sledeče cilje:

1. izkopati hočejo za vsako ceno iz groba tristranski predlog, ki so ga prekrstili v «obvezo ali «menico» treh velikih sil, čeprav zelo dobro vedo, da je že pred štirimi leti izgubil vsakršno vrednost;

2. s tem strohnelim predlogom hočejo preprečiti ne samo uresničenje temveč celo tudi sam začetek pogajanj za ustanovitev Tržaškega ozemlja v okviru mirovne pogodbe;

3. z organiziranjem provokacij in z umetnim ustvarjanjem vsaj dozdevnih neredov in dozdevne napetosti v Trstu hočejo doseči uresničenje svojih zahtev bodisi za dosego uveljavljenje italijanskega volilnega zakona na predstoječih tržaških volitvah, bodisi odložitev volitev z enim samim ciljem, da bi se tržaška agentura rimskega imperializma še naprej obdržala na oblasti v coni A;

4. sama rimska vlada pa izkorišča razburljive vesti o Trstu za preusmerjanje pažnje svojih lastnih volivcev s težkih notranjepolitičnih, socialnih in gospodarskih vprašanj, o katerih bi morala razpravljati v predvolilni kampanji za volitve, ki bodo v maju v južni in srednji Italiji;

5. po najnovejših poročilih o izjavah glede možnosti morebitnega plebiscita za vse Tržaško ozemlje, ki so jih po poročilih agencije ANSA dali odgovorni rimski krogi, pa hočejo rimski imperialisti z umetnim ustvarjanjem iredentistične razburjenosti v Trstu napravo dokazati, da pač ne bi mogli odstopiti od tristranskega predloga v večji meri kot s pristankom na plebiscit, na katerem naj bi se vsak prebivalec izrazil, «ali je Italijan ali je Jugoslovan».

V tem je bistvo vsega tega fašističnega rimskega manevra, za katerega morajo biti najvišjim organizatorji hvaležni svojim dovoljenjem sam manevrom omogočile (bodisi zaradi nezavestno), kakor so v lanskem septembru iste oblasti omogočile, da so se iredentisti vsaj trenutno izognili volilnemu porazu in obdržali še nadalje monopol civilne oblasti v svojih rokah.

Da je naša ocena bistva in ciljev rimskega manevra popolnoma točna, pa je potrdil z svojim včerajšnjim govorom v rimskem parlamentu sam predsednik vlade De Gasperi. Razločno in odločno je povedal, da je glavni sovražnik njegove politike neodvisnost Tržaškega ozemlja in pa Jugoslavija, ki je predlagala dosego te neodvisnosti na podlagi sporazumne rešitve med obema državama, a v okviru mirovne pogodbe. Hkrati pa je jasno povedal, da je njegova vlada tista, ki se s pomočjo svojih agentov v vodstvih njegove in ostalih iredentističnih strank kakor tudi s pomočjo svojega diplomatskega predstavnika direktno vmešava v notranje zadeve cone A kjer organizira nerede, s čimer je sam potrdil, da krši obveznosti, katere je prav on z mirovno pogodbo podpisal.

Tisti pa, ki naj bi plačal kljub ogromnim žrtvam, povzročenim od italijanskega imperializma, ponovno prav temu imperializmu njegovo pohlepnost z novimi žrtvami, naj bi bila Jugoslavija.

Zato se je De Gasperiju v tej sovražni politiki jugoslovanski politiki pridružil tudi tisti sovražnik Jugoslavije, ki se že četrto leto proglaša, da mu gre v protijugoslovanski politiki prednost, a to je moskovski kominformovski agent Vidali. Tudi včeraj je ostal dosleden tej svoji politiki in trditvi, ki jo je izrekel komaj nekaj ur po znanem predlogu maršala Tita o rešitvi tržaškega vprašanja: da se namreč z De Gasperijem v mnogih stvareh strinja. Zato je dal rimskemu manevru vso svojo podporo in se pridružil stavki, (čeprav samo s polurno stavko), ki jo upravičeno lahko imenujemo stavko za fašiste. Na ta način je še enkrat potrdil, da s fašističnim shemom Santinom vred predstavlja glavni steber fronte od Santina do Vidalija.

Ta fronta ima nalogo ponovno zasužnjiti Trst pod Italijo.

Z današnjim poskusom Vidalija, da bi izkoristil tržaško delavstvo za sodelovanje v stavki za fašiste, v stavki, ki je sestavni del tako prozornega rimskega imperialističnega manevra, sta naloga in cilj fronte Vidali - Santin do kraja razkrinkana. Tržaško delavstvo ima priliko danes bolj kot kdaj koli videti kominformovsko politiko v vsej njeni ostudni goloti, v vsej njeni škodljivosti za interese vsega tržaškega prebivalstva, a tržaškega proletariata še posebej.

Glavni De Gasperijev sovražnik: neodvisnost Tržaškega ozemlja!

V govoru pred rimskim parlamentom je predsednik italijanske vlade do konca razkril svoje karte - Rim je insceniral fašistične nerede v Trstu, da bi izsilil uresničenje svojih ciljev na Svobodnem tržaškem ozemlju

Kaj bosta rekla London in Washington k igri z njunim prestižem?

(Od našega dopisnika)

RIM, 21. — V iredentističnem hrupu v zvezi s Trstom se je oglasil tudi največji kanon: v rimskem parlamentu je spregovoril sam De Gasperi in v svojem govoru hote ali nehote do konca razkril, kakšni nameni in kakšne želje so narekovale italijanski vladi organiziranje neredov v Trstu. Kajti da je za vsem tem italijanska vlada in da je bil njen namen prav ta, da se izzovejo čim hujši nemiri in neredi, po današnjem De Gasperijevem govoru res ni mogoče več dvomiti.

Predsednik italijanske vlade je torej razkril svoje karte. V govoru, v katerem je z demagoško spretnostjo mešal svoje subjektivno mnenje (če namreč nekaterim svojim trditvam sploh sam verjame) z izkrivljenim prikazovanjem objektivnih dejstev, je prikazal neposredne cilje rimskega imperializma v zvezi s Trstom: volitve na isti dan kot v Italiji in po italijanskem zakonu z «apparentamentom»; izsiljenje izjave zahodnih velesil, da zavračajo misel na možnost rešitve tržaškega vprašanja v okviru mirovne pogodbe; poraz sil, ki se zavzemajo za neodvisnost Tržaškega ozemlja, na volitvah v Trstu; razpihovanje tržaškega vprašanja v Italiji, kot primerno sredstvo, ki naj odvrne pozornost volivcev od zanemarjenega in bednega Juga od vsakdanjih tegob in nesposobnosti vlade, da njihove probleme reši (à propos: morda pol ure pred De Gasperijevimi izjavami je bilo v zbornici govora o predlogu, naj se izvede parlamentarna preiskava o mizeriji v Italiji — sic! «inchiesta parlamentare sulla miseria in Italia»...)

V seznamu teh ciljev, ki jih je razkril predsednik rimske vlade, pogrešamo glavnega: priključitev Trsta k Italiji. O tej točki je De Gasperi sicer nekaj govoril, vendar silno previdno in ob koncu, v diskusiji, celo omenil, da ta «debata ni primerna za to, da bi se lotili bistva; rešitev tržaškega vprašanja» («il dibattito non si presta ad entrare nel merito delle soluzioni del problema di Trieste»). Najboljši dokaz, na kako šibkih nogah je vsa njegova prejšnja «argumentacija», kako šibke so postale končno sploh italijanske pozicije v tem vprašanju!

De Gasperi, ki je odgovarjal na celo vrsto interpelacij, je začel z zatrdilom, da «dejstva verjetno že vsi poznajo v podrobnostih iz čitanja časopisov» (kdor je prebral današnje rimske časopise, ve, kakšno «spoznanje dejstev» posreduje ta dušna paša) in takoj dokazal, da je sam kaj malo poučen, ko je dejal, da je «zlasti množica oseb, ki se je sešla v gledališču, imela mnogo razlogov, da se pritožuje nad spopadom s policijo». Tudi tretja trditev je vredna prvih dveh: **incidenti da so povzročili veliko vznemirjenje v raznih slojih tržaškega prebivalstva.**

«Na žalost so imeli incidenti težke posledice, z ranjenimi in opraskanimi» (nekoliko poprej je bilo v isti zbornici govora o kmetu iz Villa Literno pri Caserti, ki so ga ubili karabinerji, ko so streljali na demonstrante), je nadaljeval predsednik vlade in nato priznal, da je italijanska vlada «z bratskim zanimanjem uro za uro sledila poteku manifestacij v Trstu» (roka režiserja se je torej pokazala izza kulis) in da je tudi takoj «po najhitrejši poti» napravila diplomatske korake «v obliki in na način, ki sta ji bila mogoča».

Zanimanje italijanske vlade, je rekel De Gasperi, se ne omejuje samo na trenutne okoliščine, temveč obsega tudi «bistveno in življenjsko vprašanje», to je, pripadnost Trsta: «Nimamo razloga, da zapustimo upanje, temveč nas navdaja gotovost in zaupanje v končno zmago, ki, res je, prihaja zelo počasi».

Nato je obtožil vafdistično stranko, da je hujskala na upor v vsej državi, ter je dodal, da bo vlada podvzela drakonske ukrepe proti tistim, ki širijo razne alarmantne govorice. Poudaril je, da je to «zadnje opozorilo».

V Londonu medtem izjavljajo, da se bodo pogajanja med Egipto in Veliko Britanijo verjetno začela najkasneje v osmih dneh.

(Nadaljevanje na 4. strani)

JUGOSLOVANSKI KOMENTARJI O TRŽAŠKIH INCIDENTIH

RIM PRIZNAVA da je organiziral nerede

Italijanska vlada je kriva tudi, da še vedno ni rešeno tržaško vprašanje

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 21. — Šovinistične, iredentistične in fašistične manifestacije ob obletnici tristranskega predloga v Trstu, o katerih poroča ves jugoslovanski tisk, niso presenetile jugoslovanske javnosti. Nasprotno: jugoslovanska javnost je že vnaprej vedela, da se bodo te manifestacije izpremenile v protijugoslovansko gonjo in dale možnost italijanskim šovinistom, da pred vsem svetom ponovno pokažejo svoje pravo lice. Te manifestacije so med drugim pokazale, kje so pravi organizatorji te protijugoslovanske gonje, in kdo je odgovoren za izpade tržaških fašistov, ki so dejansko le orodje uradnih italijanskih krogov, ki vedno nastopajo kot «zastopniki in branilci teženj tržaškega prebivalstva».

Jugoslovanska javnost, tisk in radio, so soglasni v ugotovitvi, da so vse te manifestacije organizirane po nalogu Italije in da je italijanska vlada odgovorna za včerajšnje incidente v Trstu. Pod naslovom «Rim priznava, da je organiziral nerede v Trstu» navaja **nocojšnja «Borba»** poročilo agencije «ANSA», ki javlja, da krogi italijanskega predsedtsva vlade obžalujejo, da je prišlo do incidentov, ki se lahko tolmačijo kot spopad z ZVU, čeprav so te manifestacije le protest proti nameram jugoslovanske vlade». «Borba» ugotavlja, da je rimski radio prenašal potek manifestacije, da pa je tudi doslej bilo dovolj dokazov, da je uradni Rim središče vse protijugoslovanske gonje, ter zaključuje:

«Vendar obžalovanje, ki ga je italijanska vlada izrazila t. j. dejstvo, da je ona javno prevzela pod svoje pokrovitelj. stvo iredentistične bande, je njeno najiskrenejše priznanje, da je palača Chigi v nasprotju z obvezami in določili mednarodnega značaja, katere bi morala spoštovati, organizirala direktno gonjo proti Jugoslaviji tako v Italiji kakor v Trstu.

Tako vmešavanje uradnih rimskih krogov proti sosedni državi je zelo daleč od odnosov, ki so običajni v mednarodnem življenju. To dokazuje, kdo ovira pomiritev duhov in kje se na umeten način podžigajo nesporazumi in nestrpnost proti sosedni Jugoslaviji». Pod naslovom «Rim priznava», ugotavlja nocojšnja «Politika», da se nikdar poprej ni tako jasno manifestirala koordinacija med Rimom in tržaško iredente in da se bo v bodoče težko našel Italijan, ki se bo upal dokazovati nam, da akcije v zvezi s Trstom niso inspirirane in dirigirane iz palače Chigi. «Politika» poudarja, da so vse te manifestacije vnaprej skrbno organizirane, da je rimski radio preskrbel za njihov prenos, da se je De Gasperi takoj zavzel za svoje vročekrvne tržaške pristaše, katere je morala civilna policija ohladiti z vodo, in zaključuje:

«Tokrat je italijanska vlada javno priznala, da je odgovorna ne samo za včerajšnje nerede, temveč tudi za to, da še vedno ni rešeno tržaško vprašanje».

Beograjski radio je nocoj komentiral poročilo «Anse», pri čemer je poudaril, da so krogi pri predsedstvu italijanske vlade s tem priznali, da fašistične akcije upravičujejo in da so oni upravičeni podpirati fašistične provokacije proti Jugoslaviji.

«Ti krogi — ugotavlja komentator beograjskega radia — se zdi, da so pozabili, da je popolnoma logično, da ima protijugoslovanska gonja v Trstu samo profašistični značaj in prav te profašistične akcije so pokazale, kdo je v Trstu proti sporazumu z Jugoslavijo in kdo se v Trstu odziva na geslo, da se Trst priključi k Italiji».

* * *

Jugoslovansko poslaništvo v Budimpešti je izročilo albanskemu poslaniku na Madžarskem dve noti, v katerih jugoslovanska vlada protestira proti izzivanjem in incidentom albanskih graničarjev. V prvi noti je vlada protestirala zaradi incidenta, ki se je dogodil 15. t. m., ko je albanska patrulja iz zasede na jugoslovanskem ozemlju ranila jugoslovanskega graničarja Slobodana Radosavljeviča. V drugi noti pa protestira zaradi incidenta 17. t. m., ko je tričlanska albanska diverzantska skupina, ki se je vračala iz Jugoslavije, začela streljati na jugoslovanskega graničarja. Na napad diverzantov so odgovorili jugoslovanski graničarji in pri tem ranili enega albanskega bandita. Jugoslovanska vlada odločno protestira zaradi stalnih kršitev jugoslovanskega ozemlja, zahteva od albanske vlade, da preneha z organiziranjem izzivanja, da se kaznuje jo krivci napada, pri katerem je bil ranjen Slobodan Radosavljević in da albanska vlada plača 200.000 din odškodnine jugoslovanskemu ranjenemu graničarju.

B. B.

Hilali paša grozi wafdistom

KAIRO, 21 — Egiptovski državni svet je zavrnil zahtevo vlade, naj prekine parlamentarno delovanje zaradi «nujnih zahtev v sedanjem položaju». Ta sklep bodo sporočili ministrskemu predsedniku Hilali paši.

Danes je Hilali paša izjavil, da njegova vlada ne bo popustila niti za ped pri svojih zahtevah. Vztrajala bo na zahtevi, da se angleške čete umaknejo in da se področje Nila združi. Zanikal je govorice o bližnjem odstopu vlade.

PROCES V LUCCI

Obramba nadaljuje s spodbijanjem obtožnice

LUCCA, 21. — Na današnji razpravi je prišel na vrsto odvetnik Pasquale Filastò, ki zagovarja aretiranega obtoženca Maria Fantinija (Sasso) in odsotnega Giovannija Padovana (Vanni). Prvi je bil komandant, drugi pa politični komisar divizije «Garibaldi-Natisone». Predvideva se, da bo odv. Filastò govoril najmanj tri dni.

Tudi Fantini in Padovan sta poleg poboja nad Poričinjem obdolžena tudi izdajstva domovine, ker sta skupno s svojo divizijo decembra 1944 prešla preko Soče pod operativno odvisnost IX. jugoslovanskega korpusa. Odv. Filastò je predvsem kritiziral način preiskave v procesu, potem pa v podrobnostih analiziral nasprotstva in protislovja v poteku razprave sam pred poročniki. Poudaril je nadalje važnost številnih dokumentov, predloženih sodišču, katerih veljavnost bi hoteli tožniki spodbijati. Obravnaval je odnos ozopovskega komandanta De Gregorija nasproti vrhovnemu poveljstvu prostovoljcev, katere je baje obveščal o položaju v Furlaniji, ne da bi ta poročila prihajala na določeno mesto. «Tako se je trdilo med potekom razprave», je dejal odv. Filastò, «a dokazano je, da so takšna in podobna obvestila prihajala na glavno poveljstvo, in da je bilo to poučeno o prehodu divizije «Garibaldi pod operativno odvisnost IX jugoslovanskega korpusa».

Nato je zagovornik na kratko orisal podobo Fantinija, o katerem so se v ostalem izrekale ugodno tudi vse zaslišane priče. S svojim zagovorom bo nadaljeval na jutrišnji razpravi. sto. «Tako se je trdilo med potekom razprave», je dejal odv. Filastò, «a dokazano je, da so takšna in podobna obvestila prihajala na glavno poveljstvo, in da je bilo to poučeno o prehodu divizije «Garibaldi pod operativno odvisnost IX. jugoslovanskega korpusa».

Sporazum o odgovoru na sovjetsko noto

PARIZ, 21. — Danes so se nadaljevali razgovori o odgovoru na sovjetske predloge o mirovni pogodbi z Nemčijo. Eden, Schuman in Dunn so danes predpoldne obširno obravnavali načrt besedila odgovora. Po seji je Dunn izjavil, da odgovor še ni dokončno sestavljen in dodal, da je v stalnem stiku z Achesonom.

Popoldne pa so razgovore nadaljevali izvedenci. Kasno zvečer so sporočili, da so izvedenci dosegli popoln sporazum o besedilu note. Poleg vprašanj, ki so jih omenjala že prejšnja poročila, vsebuje dokončno besedilo odgovora tudi vprašanje glede nemških vzhodnih meja. Kot znano, zahodne države ne menijo, da jih vežejo potsdamski predlogi o mejah na Odri in Nisi. Besedilo odgovora bodo morale odobriti še posamezne vlade.

Adenauer, ki je danes odpotoval iz Pariza v Bonn, je izjavil, da se v vsem strinja z besedilom odgovora, ki so ga sestavili francoski, angleški in ameriški predstavniki.

Predsednik vzhodnonemške vlade Grotewohl je danes ponovno zavrnil anketni komisiji dovoljenje za vstop v Vzhodno Nemčijo.

Kitajske čete v Indokitajski?

WASHINGTON, 21. — Ameriški minister za obrambo Robert Lovett je pred zunanjepolitičnim odborom v predstavniški zbornici izjavil, da so bile ZDA obveščene, da so kitajske sile prekoračile mejo Indokine, da se pridružijo Vietminhovim četam.

Demokratični predstavnik Mansfield je namreč Lovetta vprašal, ali lahko da pojasnila o včerajšnji Achesonovi izjavi, da so «nekateri kitajski vojaki prekoračili indokitajsko mejo». Lovett je odgovoril: «Obveščeni smo bili v tem smislu». Mansfield je nato izjavil, da je mogoče, da se kitajske sile pripravljajo na novo Korejo, če bi se položaj v Indokini poslabšal za Vietminh. Lovett je izjavil: «To je mogoče».

Republikanski predstavnik Fulton je vprašal, ali je bila iz Pekinga poslana Hočiminhu znatna količina vojnega materiala. Lovett je odgovoril pritrdilno. Fulton je tudi vprašal, ali Kitajci napadalno posegajo v borbo v Indokini, kakor so napravili na Koreji, in s kakšnimi silami. Lovett je odgovoril: «Obveščeni smo, da so Kitajci že nekaj časa v Indokini. Ni mi znana nobena številka, ki bi govorila, da je važno število Kitajcev prekoračilo mejo» Neki drugi predstavnik je tedaj vprašal, ali je mnenja, da je sedaj v Indokini možnost nove vojne. Lovett je odgovoril: «Ne». Nato je pripomnil: «Sodimo, da je gotovo, da prihajajo znatne količine materiala v Indokino iz Kitajske. Fulton je za tem izjavil, da če bi Kitajci posegli v borbo v velikem številu, bi moral odbor znova proučiti program za pomoč za Indokino. Postavil je nato druga vprašanja in Lovett je dejal, da bi rajši odgovarjal na ta vprašanja na tajni seji. Zato je odbor sklenil, da bo nadaljeval zasliševanje Lovetta na tajni seji v ponedeljek.

V francoskem ministrstvu za pridružene države so nocoj izjavili, da niso dobili nobenega obvestila, po katerem bi lahko sodili, da so kitajske čete prekoračile mejo z Indokino. Vsekakor pa pripisujejo washingtonski politični opazovalci veliko važnost današnjim Lovettovim izjavam. Pripomnja pa se, da je hotel Lovett predvsem potrditi navzočnost elementov, ki jih je pekinška vlada pretekli mesec poslala v Indokino, da podprejo Vietminhove čete predvsem na tehničnem področju. Nekateri ameriški vojaski krogi cenijo, da je sedaj več tisoč takih strokovnjakov v Indokini. Zato je mnenje nekaterih članov odbora, da je treba vprašanje vojaške pomoči francoskim četam v Indokini znova proučiti. Verjetno je torej, da se bo o tem ponovno govorilo, ko bodo ameriški parlamentarci obveščeni o vojaških kreditih, ki jih vlada zahteva za Zahodno Evropo.

Kriza v finski vladi

HELSINKI, 21. — Ministrski predsednik Kekkonen je danes podal ostavko, ker njegova stranka ni hotela podpreti vladnega programa za pobijanje inflacije. Ostali člani vlade so sklenili, da ostanejo na svojem mestu. Nocoj pa je Kekkonen na izrecno zahtevo predsednika republike. Paasivirja pristal, da ostane na oblasti še do aprila, ko se bo sestala parlamentarna skupina agrarne stranke, kateri on pripada. Domnevajo, da bodo ob priliki «upornikiv» stranke sprejeli finančni program in pozvali ministrskega predsednika, naj umakne svojo ostavko.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, sobota 22. marca
Vasilij, Tuga
Sonce vzide ob 6.05, zatone ob 18.19. Dolžina dneva 12.14. Luna vzide ob 4.29, zatone ob 14.14.
Jutri, nedelja 23. marca
Zmagoslava, Slavo

VZGLED tržaških Slovencev

GORICA, 21. — Medtem ko so po dolgih prizadevanjih vse slovenske kulturne organizacije vendarle skupno nastopile in izročile spomenico Zavezniški vojaški upravi v Trstu z zahtevo gradnje Osrednjega slovenskega kulturnega doma, je izšla zadnja številka klerikalnega «Katoliškega glasa» s člankom v katerem se pisec razpisuje o sodelovanju raznih slovenskih političnih skupin na Koroškem:

«...Iz tega je razvidno, da se je tudi ta novi poskus sodelovanja s komunisti na „narodni podlagi" ponesrečil, kakor so se do sedaj ponesrečili vsi. — Tudi na „narodni podlagi" in v zgolj strokovnih stvareh ni mogoče sodelovati s komunisti. To naj bo v opomin onim, ki jih baje mika tako sodelovanje na „narodni podlagi" pri nas na Goriškem in na Tržaškem...».

Iz navedenih besed se bolj kot jasno vidi, da ljudje okoli «Katoliškega glasu» in prav gotovo tudi marsikateri voditelji slovenske klerikalne stranke na Goriškem trdovratno zagovarjajo separatistično pot, ker jim očividno gre za «veliko bolj vzvišene cilje» kot pa je ohranitev slovenske besede in slovenske misli na Goriškem kakor tudi na Tržaškem.

Že iz prejšnjih člankov v «Katoliškem glasu» je bilo videti, da postavljajo nekateri njegovi uredniki narodnost v podrejen položaj in da je zanje važna samo verska pripadnost, ki naj bi tvorila osnovo, na kateri naj bi se združili vsi Slovenci «da se bodo lahko protivili brezbožtvu». Potemtakem danes ni več važna narodnost, za katero se pravzaprav bije najhujši boj z italijanskimi šovinisti, med katerimi so najagrizenejši ravno italijanski klerikalci okoli krščanske demokracije, ampak bi morali mi, Slovenci, ki smo ravno na narodnostni strani najbolj ogroženi, opustiti borbo za narodni obstoj in gojiti verska čustva.

Verska čustva lahko vsakdo goji do kakršne koli meje, vendar ne bo izpolnil svojega poslanstva do slovenskega zamejstva, če ne bo na mestu predvsem kot Slovenec.

Čeprav gojijo okoli «Katoliškega glasa» skrivno željo, da bi ne prišlo do sodelovanja med slovenskimi skupinami niti na kulturnem torišču, ker bi v takih razmerah lahko nekateri protiljudski in protislovenski elementi lože ribarili, se ta njihova pobožna želja vendarle ni uresničila, kar da slutiti, da je v Slovencih na Tržaškem po tolikem iskanju vendarle prišla do izraza konkretna potreba, da se ta misel ohrani in okrepi.

Tudi na Goriškem slej kot prej razvoj ne bo mogel iti po drugi poti kot po poti sporazuma in sodelovanja. Tako sodelovanje je potrebno, ako hočemo, da nam bodo oblasti vrnile slovensko krminsko šolo, tako sodelovanje je nujno ako nočemo, da se bo krminski primer ponovil tudi v kateri drugi slovenski vasi in kasneje celo v Gorici.

Zapomnimo si, da italijanski šovinisti okoli krščanske demokracije nikoli ne poudarjajo vero, kadar gre za borbo proti Slovencem. Ravno nasprotno v njihovem odnosu do slovenske manjšine ne najdemo niti trohice verskega sočutja, ampak jih žene sam in čisto gol šovinizem.

"Praznik drevesa"

STEVERJAN, 21. — Včeraj so v sedmih občinah goriške pokrajine proslavljali «praznik drevesa». Ta praznik se sicer praznuje 21. novembra, vendar so šolske oblasti poskrbele, da so ga proslavljale skupaj z goriškim gozdnim odsekom tudi danes.

Otroci so šli skupaj z učitelji ter posadili veliko število drevesnih sadik, da bi v naših Brdih bilo čez čas zopet prijetno hoditi v senci košatih dreves.

KRATKE VESTI IZ BENEŠKIH VASI

Št. Peter Slovenov

Ko je 66-letni kmet Nino Maurig pred tremi dnevi dajal seno živini v hlevu, ga je krava, ki je hotela drugi kravi odjesti seno, sunila z rogom v oko. Prepeljali so ga v bolnico, a zdravnik nam ni mogel zagotoviti, da Maurig ne bo izgubil očesa.

Grmek

Kakor vsako leto, so v zaselku Liessa praznovali tudi letos opasilo na Jožefovo. Ob tej priliki se v to vas zgrne vse prebivalstvo gornje doline Košice. Letos pa je bilo malo ljudi. In tudi tisti, ki so prišli, so malo potrošili. Tudi v tem se odraža velika revščina teh krajev.

Priprave za nov proces proti Slovencem v Benečiji

Čudno «uradovanje» državnega pravdnika iz Vidma, ki je zasliševal ljudi v zvezi z delovanjem «beneške čete» kar v gostilni

VIDEM, 21. — Včeraj se je namestnik državnega pravdnika iz Vidma dr. Biancardi napotil v Scrutto v občini St. Lenarta, kjer je zaslišal nekatere ljudi, v zvezi z dejavnostjo Beneške čete. Več oseb je bilo klicanih v gostilno «Bulač», kjer je «uradoval» omenjeni državni pravdnik.

Ta najnovejši dogodek nam priča, da se je državno pravdništvo iz Vidma spravilo na delo in da namerava pripraviti v doglednem času nov proces proti našemu prebivalstvu. Protislovenska špekulacija s procesom v zvezi z dogodki v Porčinju gre h kraju, in že tega ima naše ljudstvo čez glavo. Zaradi tega je treba pohiteti. Zraven tega pa je treba zabrisati slab vtis, ki ga je naredil izid procesa proti ženam, ki so bile obdolžene «revolucionarne manifestacije» v Srednjem. Dejstvo, da so bile vse popolnoma oproščene, je našemu prebivalstvu vlilo novega poguma v borbi za njihove pravice. Spričo tega je potrebno ponovno dopovedati našemu prebivalstvu, da je rimska «pravica» neizprosna. Zaradi tega je potrebno držati naše prebivalstvo pod stalnim pritiskom in pod neprestano grožnjo, da si ne bi utvarjalo, da so minili časi rimskega zatiranja. Samo z grožnjo procesov, karabinjerjev in zapora, samo z grožnjo, da boš moral imeti opravka s «pravico» more rimska uprava obvladati položaj.

Zaradi tega vlada splošno prepričanje, da se bo proces v zvezi z Beneško četo pričel v kratkem. Verjetno ga bodo nato odložili. Bistveno pa je, da se spravi takoj pred sodišče mnogo ljudi. Ostali se bodo zbali, in tako bo cilj dosežen. Ne smemo pozabiti, da bi zaradi dejavnosti Beneške čete mogli spraviti pred sodišče skoro vse naše prebivalstvo in ga obdolžiti «zločinov proti nedotakljivosti italijanske države». A tudi iz te moke ne bo kruha.

Znižanje dohodninskega davka

Zveza trgovcev za goriško pokrajino obvešča interesente, da je bilo po zakonu z dne 4. marca 1952 št. 110 odrejeno znižanje dohodninskega davka od 2 odst. na 1 odst. To pride v poštev zlasti za trgovce na drobno, ki so do sedaj plačevali dohodninski davek na prodano blago 2 odst.

Pričakujejo samo navodila z ministrstva za izvajanje zgoraj omenjenega odloka.

Okostnjak v Grojni

GORICA, 21. — Na pobočju Kalvarije na strani Grojne je neki brezposelnež pri iskanju železa naletel na kupček delov človeškega okostnjaka.

Orožniki so ugotovili, da gre za zemeljske ostanke vojaka padlega v prvi svetovni vojni; prenesli so jih v kostnico na Oslavju.

KMETOVALCI, DVIGNITE SADNE SADIKE

GORICA, 20. — Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo vabi vse kmetovalce, ki so naročili sadna drevesa, naj sadike čimprej dvignejo.

KINO

VERDI, 17: «Polkovnik Hollister», G. Cooper.
VITTORIA, 17: «O. K. Nerone», S. Pampanini.
MODERNO, 17: «Indijska ljubimka», J. Stewart.

Nagrade našim kmetovalcem za izboljšanje hlevov in gnojišč

Potrebne fonde bodo črpali iz denarja, ki ga je v ta namen svoj čas določila ZVU

Te dni je pokrajinsko Kmetijsko nadzorništvo v Vidmu dovršilo klasifikacijo kmetov, ki so izboljšali hleve in gnojišča. Vsi ti bodo dobili podporo od strani uprave. Potrebne fonde bodo črpali iz denarja, ki ga je v ta namen svoj čas določila ZVU.

Spodaj prinašamo seznam kmetov po občinah naše pokrajine. Zraven je zabeležena tudi vsota, ki jo bo dobil vsak posamezni kmet.

TRBIS: Jože Scheriau, pok. Jožefa, 22.515; Ivan Tarmann, pok. Boštjana, 34.650.

BRDO: Lino Lendaro, pok. Jožefa, 44.017; Serafin Sgarban, 31.981; Letizia Bobera, 28.598; Gino Noacco, pok. Ivana, 84.588; Alojz Culetto, pok. Alojza, 10.731; Gino Lendaro, pok. Ivana, 73.500; Peter Mizza, pok. Dominika, 48.750; Peter Sinicco, pok. Jožefa, 6.075; Grazia Sinicco, pok. Jožeta, 81.761; Peter Cragnolino, pok. Valentina, 65.385; Savio Moro, Ivana, 83.676; Alojz Marchiol, pok. Petra 28.308; Severin Lendaro, Jožefa, 33.137; Guerrino Pinosa, pok. Petra, 83.250; Sabina Pinosa, pok. Alfonza, 42.000; Ernest Negro, pok. Petra, 20.250.

MONTENARS: Ivan Capriz, Ivana, 21.355; Evgenija Cragnolini, pok. Petra, 63.510; Peter Sommaro, pok. Alojza, 17.668; Alojz Moro, pok. Petra, 44.893; Anton Placereani, pok. Antona, 15.525.

TARCENT: Matija Vidoni, pok. Antona, 64.778; Peter Vidoni, pok. Jožefa Ivana (Zoi), 45.000; Job Vidoni, pok. Villiema, 59.250; Terzo Vidoni, pok. Celestina, 55.392; Anton Vidoni, pok. Leonarda 41.570; Peter Vidoni, pok. Alojza 51.891; Dominik Vidoni, pok. Jožefa, 53.850; Jolanda Vidoni, pok. Ivana 1.535; Anton Vidoni, pok. Petra (Zanior) 37.121; Alojz Cruder, pok. Petra, 26.250; Ivan Treppo, pok. Valentina, 28.500; Peter Sommaro, 7.800; Candida Cossio, pok. Giobatta, 76.000; Jakob Floreani, 56.505.

NIMIS: Alfred Comelli, pok. Jakoba, 18.450; Jožef Comelli, pok. Ivana, 27.697; Valentin Berra, pok. Giambattista, 105.000; Peter Pividori, pok. Jožefa, 43.875; Lucian Di Betta, pok. Ivana, 61.500; Emil Benedetti, pok. Antona, 13.027.

ATTIMIS: Avgust Scubla, pok. Valentina, 18.046; Giambattista Caruzzi, pok. Jožefa, 63.750; David Zgiarovello, pok. Petra, 1.097.

DREKA: Pij Bergnach, pok. Jožefa, 18.715; Jožef Tomasettig, pok. Ivana, 120.764; Peter Tomasettig, pok. Ivana, 45.906; Anton Trinco, Antona, 21.174; Anton Tomasettig, pok. Mateja, 81.187; Jožef Cicigoj, Jožefa, 47.350.

GRIMACCO: Jožef Clodig, Jožefa 15.316; Peter Floreancic, Valentina, 120.474; Ivan Gus, Jožefa, 69.839; Ivan Rucchin, pok. Jakoba, 60.202; Jožef Chiabai, pok. Stefana, 45.217; Ivan Ernest Voglig, Stefana, 59.604; Jožef Trusgnach, pok. Mateja, 19.348; Ivan Bukovaz, Antona, 93.179; Stefanija Ruchin; pok. Jožefa, 90.319; Ivan Jurmann, pok. Andreja, 94.417; Valentin Jurman, pok. Ivana, 101.657; Hamilkar Primosig pok. Alojza, 165.000.

PRAPOTNO: Leonard Cargnelutti, pok. Franca, 66.816; Angel Cosson, pok. Valentina, 58.200; Jožef Codromaz, pok. Andreja, 85.179; Anton Codromaz, pok. Stefana, 37.603; Jožef Covaceuszach, pok. Antona, 55.876; Jurij Del Torre, pok. Artura, 175.274; Karl Battistig, pok. Antona, 41.378; Emilijo Maetinig, pok. Antona, 66.750; Epifanija Londero, pok. Valentina, 18.435; Angel Magnan, pok. Filipa, 45.000; Kornelij Paussa, pok. Stefana, 146.250; Faedis Erminij Mauro, pok. Jakoba, 15.337.

SV. IVAN OB NADIŽI: Ermenegildo Della Bianca, pok. Dominika, 15.375.

V NEDELJO 23. III. 1952 OB 20.30 V AVDITORIJU

REVIJA OPERETNIH MELODIJ

Sodelujejo:
ELZA BARBIČEVA
ANGELCA SANČINOVA
MODEST SANČIN
JOŽKO LUKES
BELIZAR SANČIN
IN
ORKESTER IZ LJUBLJANE

Režiser in konferencier
MODEST SANČIN

Dirigent
DUŠAN SANČIN

Plese naštudiral.a
OLGA GORJUPOVA

Kostume izdelal modni salon
D. MARTELANCEVE

PONOVITEV V PONEDELJEK, 24. T. M. OB 20.30 V AVDITORIJU

Vabila so na razpolago v veži tiskarne Ul. sv. Frančiška 20, dnevno od 10. do 12. ure in od 15. do 17. ure. V soboto, nedeljo in ponedeljek od 10. do 12. ure in od 18. do 20. ure.

GLASBENA MATICA
v TRSTU
priredi
Koncert
PEVSKEGA ZBORA RADIA ZAGREB
v
AVDITORIJU
danes ob 20.30 uri
jutri ob 16. uri

Vabila se dobe v veži tiskarne v Ul. sv. Frančiška 20, danes od 10. do 13. ure in od 17. do 20. ure; jutri v nedeljo pa od 11. do 12. ure in od 14.30 do 15.30.

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
bo imela na pobudo kroga tržaških Slovenk
Danes 22. t. m. ob 20. uri
s sodelovanjem domačega pevskega zbora «Valentin Vodnik» v dvorani
Jercog v Dolini
VI.- zadnji LITERARNI VEČER
Iz svoje pesniške žetve bodo recitirale priznane slovenske pesnice:
Lili Novy, Mila Kačič, Vida Brest in Ada Škerl
Vrsto literarnih večerov bosta zaključili Tržačanki MARA SAMSA in RADA JELINČIČ

Slovenski književnici Lili Novy in Vida Brest, ki se bavita z otroško literaturo, bosta imeli za naše otroke pripovedni popoldan pravljic in pesmi:
danes dne 22. marca ob 15. uri v
Gregorčičevi dvorani v Trstu

Zopet slinavka in parkljevka!

Naše oblasti se vse premalo brigajo za varnostne ukrepe proti tej nevarni bolezni. Italija je v tem pogledu daleč za Jugoslavijo, Švico itd.

STANDREŽ, 21. — V teh dneh imamo pri nas polne roke dela. Vreme je nadvse lepo in zato ga moramo do kraja izkoristiti. Žal pa se je znova ponovila nesreča, ki smo se je v zimskih mesecih z veliko težavo otresli: v naši vasi so zopet zabeležili nekaj primerov slinavke in parkljevke.

Ko so v zimskih mesecih opazili to nevarno kužno bolezen, so kmetijski strokovnjaki podvzeli dokaj odločne korake in preprečili kmetom, da so s svojo živino delali na polju. Prav zaradi te strogosti smo bili Standrežci med prvimi, ki smo se bolezni otresli, medtem ko je bilo v Sovodnjah in drugih krajih zlasti niže v Furlaniji še v kasnejših mesecih mnogo obolenj.

Da nismo mogli v redu opravljati svojih poslov doma ni bila glavni vzrok, bolezen pač pa tudi dejstvo, da so jugoslovanske oblast zaprle tudi državno mejo. S tem smo marsikaj zamudili, predvsem pa nismo nasekali drv za poletje.

V zadnjih tednih smo pričeli hoditi tudi čez mejo in skušali nadomestiti zamujeni čas, vendar so se stvari z novimi obolenji znova zasukale. Standrežci in Sovodenjci spet ne smejo s svojo živino čez mejo in tudi kretanje po domačem kraju je zelo otežkočeno in tvegano.

Spričo novega pojava kužnih obolenj pri živini, moramo poudariti stvari, ki jih predvsem globoko čutijo naši kmetje in zato želijo, da bi se z njimi tudi drugi seznanili.

V Standrežu imajo umne kmetovalce, ki so izvedeli, da niso oblasti v vseh državah tako brezbrižne do te bolezni kot je to v Italiji. V Jugoslaviji so na primer mobilizirali najboljše zdravnike iz vse države in jih poslali v ogrožene kraje vzdolž cele italijansko-jugoslovanske meje in tudi v Istro, kjer so cepili živino in podvzeli najstrožje korake, da so očuvali živino in preprečili množično poginjanje, ki bi napravilo državnemu gospodarstvu neocenljivo škodo.

Tudi v Svici so oblasti pri zdravljenju te bolezni zelo odločne. Vlada je odredila, da morajo vsako za slinavko ali parkljevko bolno žival takoj ubiti, pri čemer plačajo oblasti oškodovancu 70 odstotkov škode. Razumljivo je, da je lahko s tako temeljitimi posegi preprečiti širjenje te bolezni in zmanjšati škodo kmetu.

V Italiji pa so v tem pogledu še zelo zadaj. Oblasti odredijo, da mora ostati živina v hlevu, vendar se s tem tudi vsa njena briga konča. Ako bi kmetje sami ne pazili in cepili živino, jo izolirali itd., bi tudi oblasti ne bile kdo ve kako stroge in bi niti kršilce odredb ne kaznovale.

Zato se slinavka pojavlja prav v krajih, kjer so jo že preboleli.

Kmetijsko nadzorništvo naj bi v interesu kmečkega gospodarstva podvzelo čim strožje ukrepe, da zatre bolezen, obenem pa naj razmisli tudi o uvedbi ukrepov, ki jih poznajo v bolj naprednih državah.

NOVI PRISPEVKI za žrtve plazov na Tolminskem

GORICA, 21. — Za prizadeto prebivalstvo na Tolminskem so darovali v denarju: *Doberdob:* Gorjan Jožef 1000 lir; Gergolet Andrej 1500 lir; družina Jarc 1500 lir; Gergolet Jožef 1000 lir: *Oslavje:* dediči R. Fiegl 1000 lir; Primožič Franc 1000 lir; Primožič Hilarij 500 lir; Marušič Jožefa 100 lir; Bensa Romana 500 lir; Gomišček Albert 150 lir; Furlan Davorin 300 lir; Fiegl Anton 500 lir; Marković Alojzij 200 lir; Bavčar Jožef 100 lir, Fiegl Jožef 50 lir; Drufovka Karel 200 lir. *Gorica:* Cotar Ludvik 1000 lir; Suligoj Darko 500 lir; Rupp Josipina 1000 lir; dr. Franko 1000 lir; Bratina Milka 500 lir; trgovina Kersevani 1000 lir; V. C. 500 lir; trafika I. N. 300 lir; Leban Marija 200 lir; N. N. Raštel 100 lir; V. E. 1000 lir; V. C. 1000 lir; Povh Franc 1000 lir. *Krmin:* Obleščak Justi 1000 lir; Mavrič Anton 500 lir. *Podgora:* Brešan Andrej 400 lir; B. Cuneo 400 lir; Prosvetno društvo «Podgora» 3000 lir. *Sovodnje:* N. N. 1000 lir; Pelicon Rudi 300 lir; Tomšič Frančiška 200 lir; Butković Anton 500 lir; Češčut Frančiška 100 lir; Devetak Ivanka 100 lir. *Pevma* Prosvetno društvo «Naš prapor» 2000 lir; Krajnik Franc 100 lir; Mikluš Darinka 200 lir; Krajnik Marjan 100 lir; B. P. 100 lir; Bensa Stefanija 500 lir; Dornik Cvetka 170 lir; Primožič Marijan 20 lir; Uršič Berto 500 lir; Primožič Evgen 200 lir; Fiegl Karel 300 lir; N. N. 100 lir; Maurič Anton 200 lir; Prinčič Karel 100 lir; Valentinčič Alma 100 lir; Terpin Mori 100 lir; Boškin Valerija 1000 lir; Persolja Pierina 50 lir; Sfiligoj Fanj 200 lir; družina Boškin 500 lir; Sošel Jarica 300 lir; Levpušček Zorka 200 lir; Valentinčič Janez 100 lir; Bensa Fani 100 lir; Makuc Jožef 100 lir; Oblak Terezija 100 lir; Sošel Marijan 150 lir; Pušnar Katarina 50 lir; Skok Jožefa 200 lir; družina Mikluš 1000 lir; gospa Miluta 100 lir; družina Kumar 1000 lir; Fajgelj Jalka 500 lir; Rožet Milica 200 lir; Truin Jožefa 50 lir; Kodermac Ida 50 lir; Sfiligoj Mafalda 100 lir; Primožič Angela 50 lir; Simčič Katarina 200 lir; Valentinčič Albin 500 lir; Simsič Stanislava 50 lir; Simsič Angel 100 lir; Primožič Marija 100 lir; Radinja Pavla 100 lir; Suligoj Zora 100 lir; N. N. 525 lir; Radinja Albin 100 lir; Gabrijelčič Jožefa 100 lir; Rožet Pierina 100 lir; Valentinčič Terezija 50 lir; Boškin Dragica 100 lir; Cetrtič Karolina 100 lir; Cejak Lidija 100 lir; Cuk Alojzij 200 lir; Kodermac Fani 500 lir; Zucchiatti Marija 100 lir; Persolja Dora 100 lir; Lenarčič Avgust 100 lir; Sosou Anton 50 lir; Valentinčič Rosa 100 lir; Sfiligoj Antonija 50 lir; Makuc Vida 50 lir; Bregant Rudolf 100 lir; Toros Marija 200 lir; Di Lorenzo Olga 100 lir; Marchesan Marija 35 lir; Golob Ladislav 100 lir; Zamar Katarina 100 lir; Furlan Albina 50 lir; gostilna Terpin 200 lir. Zakar Andrej iz Gorice 300 lir in Kovačič Matilda iz Gorice 300 lir.

V blagu so pa darovali: *družina Zvanut:* 1 moško zimsko jopo v vrednosti 10.000 lir; *N. N. - Gorica:* 1 šivalni stroj v vrednosti 40.000 lir. *Trgovina Kuštrin:* blago za 2 zimska plašča v vrednosti 30.000 lir. *Bavcon Pavla:* 1 moška obleka, 1 moške hlače, 1 ženska obleka, 1 krilo v vrednosti 25.000 lir. *Leban Marija:* 2 otroški kapi, 2 para spodnjih hlač, 3 otroške majice, 4 pare nogavic, 2 srajčki, 1 pletena bluzica, 1 par otroških kratkih hlačk, 2 otroška suknjiča v vrednosti 10.000 lir. *Družina Bratuž-Sorli:* 1 ženski komplet, 2 krili, 1 ženska obleka, 1 pulover, 1 moške hlače, 1 moška srajca v vrednosti 15.000 lir. *Ga. Komac:* 1 ženski zimski plašč, 1 ženska obleka v vrednosti 8000 lir. *Ga. Ozebek:* 1 par ženskih čevljev v vrednosti 1000 lir.

SNG
za Tržaško ozemlje

Danes 22. t. m. ob 20.30 gostovanje na KONTOVELU z dramo
DEDINJA
po romanu Henryja Jamesa napisala Ruth in Augustus Goetz.

V nedeljo, 23. t. m. ob 15.30 gostovanje v NABREŽINI s Schurekovo komedijo
PESEM S CESTE

NOVE KNJIGE

Seliškar: **Pesmi in spevi** platno lir 350, Vido Latkovič: **Peter Petrovič Njegoš** polplat. lir 635. G. V. Plehanov: **Umetnost in literatura I. II.** del platno lir 1.740. Honore de Balzac: **Sagrinova koža** platno lir 650. France Koblar: **Starejša slovenska drama** (Klasje 25) broš. lir 260. Josip Murn: **Izbrane pesmi** (Klasje 26) broš. lir 135.

DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU IN GORICI!

Epilog smrtne nesreče kolesarja pod kolesi tovornika

Šofer kamiona dokazal, da ni zakrivil nesreče, pač pa je nesreče kriv kolesar sam

GORICA, 21. — Zaradi težke obtožbe nenamernega umora je moral danes pred kazensko sodišče 31-letni šofer Herminij Lenardon iz Portogruara.

Lenardon je lanskega januarja vozil težki kamion s prikolico iz Trsta proti Benetkam. Kamion je bil natovorjen z vojaškimi jeepi. Zaradi težkega tovora je Lenardon vozil počasi, zlasti ko je šel mimo naselj. Ko je privozil v Tržič na cesto 1. maja, so ga orožniki ustavili, ker je nekaj metrov za kamionovo prikolico ležal v mlaki krvi kolesar, ki ga je Lenardon pravkar prehitel.

Orožniki so po preiskavi prijavili Lenardona sodnim oblastem in ga obdolžili, da je zaradi križanja z avtomobili zavil preveč na desno in zakrivil smrt 41.letnega Alojza Dorio iz Starancana. Na današnji razpravi pa je Lenardon s pričami dokazal, da je iz središča ceste res zavil nekoliko na desno, vendar pa ne toliko, da bi povozil Dorio, ki je s kolesom vozil v isti smeri. Razen znakov, ki so jih kamionova kolesa pustila na cesti, je za Lenardona govorilo tudi dejstvo, da ni niti opazil, da bi koga povozil in hotel nadaljevati svojo pot. Potem, ko so podrobno proučili vse vzroke nesreče, so sodniki uvideli, da Doria ni opazil, da ima kamion prikolico in da je sam zavil na levo, z roko trčil ob prikolico in padel tako nesrečno, da so mu zadnja kolesa prikolice zmečkala glavo. Lenardona so oprostili z utemeljitvijo, da ni zakrivil dejanja.

Vzela je kos tujega kruha

GORICA, 21. — V menzi občinskega podpornega društva v Ul. Baiamonti je že več let zaposlena 32-letna Lojzka Forno Trabucco, doma iz Bergama. Nekega večera lanskega januarja, ko se je Trabuccova po delu napotila domov, je pred njo stopil agent javne varnosti in jo preiskal.

Upravnik občinske menze je namreč opazil, da se zadnje mesece zaloga živil neupravičeno krči in je zato osumil Trabuccovo. Agent je v njeni torbici našel obrok kruha in o najdbi obvestil kuharico menze. Ta je naslednjega dne Trabuccovo oštela in ji očitala nepoštenost. V hipu jeze je Trabuccova stekla k agentu, ki je ravnokar služboval v menzi, ga ozmerjala in celo oklofutala.

Zaradi tega so jo včeraj na kazenski sodniji obsodili na 4 mesece in 20 dni zapora. Poravnati bo morala sodne stroške.

Najdena in ukradena kolesa

GORICA, 21. — Včeraj se je oglasil na policiji lastnik kolesa, ki so ga agenti nekoč našli zapuščenega v Ul. Garibaldi. Gre za 33.letnega Renata Spessota s Travnika štev. 16.

Skupaj s pomladjo so se vrnila v promet kolesa in z njimi tatovi, ki so včeraj stegnili svoje prste na kolo znamke «Wandre», ki ga je 32-letna Marija Fersin iz Romansa za hip pustila pred kapucinsko cerkvijo v Ul. Veneto.

Iz veže hiše štev. 28 na Korzu Italia je včeraj zginilo kolo, ki ga je tam za trenutek pustil 40-letni Franc Valente iz Ul. Morelli 12.

Oba sta tatvino prijavila policiji.

Jasna nejasnost

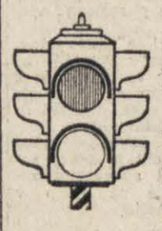

«Zmota takozvanih laikov v današnjem času je predvsem v tem, da se smatrajo na čelu, medtem ko se dejansko vlečejo na repu zgodovine, in se jim niti ne dozdeva, da more obstajati poleg modernega laicizma anglosaksonskega izvora, neki drugi laicizem, ki ima plemenitejšo tradicijo, klasični in večni laicizem, dorski, tirenski, rimski, svetopisemski in krščanski «laos», ki si hoče zavestno pridobiti v luči sredozemske jasnosti sveto vsebino Modrosti, in z njo versko dostojanstvenost življenja. Gre namreč, če se vrnemo k Danteju, za idejo dveh sonc. Evo glavne zmote takozvanih laičnih sil, ki se danes smešno bore proti nam nič manj kakor proti cerkvi: njihova zmota je prirojena in nepremostljiva, ker je daleč od Dantejevega duha».

Popolna nerazumljivost tega odstavka, ki ga citiramo iz neofašističnega tednika, je vendarle zelo jasna. Kdor ga čita si je takoj na jasnem glede ogromne zmešnjave, ki vlada v glavah teh ljudi. Na eni strani se proglašajo za antiklerikalce in laike, na drugi strani pa so pripravljeni združiti se s klerikalci, ker so ti danes še močni. Hkrati pa bi hoteli biti praktični in moderni v primerjavi s starim liberalizmom prejšnjega stoletja, v isti sapi pa se sklicujejo na tradicije nekakega dorskega, tirenskega, rimskega svetopisemskega «laosa».

Podčrtati pa moramo, da neofašisti pišejo te stvari popolnoma resno, ne da bi sumili v smešnost sličnih trditev. To pa predvsem, ker je njihova inteligenca zelo pičla v primerjavi s fanatizmom in nestrpnostjo, ki jo izkazujejo do drugih.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

Raztegnitev italijanskega volilnega zakona na STO bi pomenila kršitev mirovne pogodbe in podporo fašizmu

Odločni protesti slovenskega prebivalstva proti eventualnemu pristanku ZVU na povezavo list (apparentamento) - Protestna resolucija članov OF v Nabrežini

Kot smo že poročali v naši včerajšnji številki, so bili v Sv. Križu in v Nabrežini množični sestanki OF, na katerih so prisotni izglasovali protestne resolucije in jih poslali Zavezniški vojaški upravi.

V Sv. Križu so izglasovali naslednjo resolucijo:

«Prebivalci Sv. Križa pri Trstu, zbrani na množičnem sestanku OF, ki je bil 20. marca t. l. so po diskusiji o sistematičnem pritisku nekaterih političnih skupin, da bi se za volitve v tej coni uvedel volilni zakon italijanske republike, s katerim se omogoča tako imenovana povezava list, OGORČENO ZAVRNILI *vse take poskuse. Uveljavljenje tega zakona v naši coni bi pomenilo kršitev demokratičnega načela o splošni volilni pravici, potvorilo bi sliko o težnjah Slovencev na tem ozemlju ter bi pomenilo nadaljnjo diskriminacijo proti slovenskemu življu, ker bi mu bilo omogočeno proporcionalno zastopstvo v občinskih svetih. Končno bi pomenilo uveljavljanje tega zakona kršitev mirovne pogodbe.*

Prebivalci Sv. Križa PROTESTIRAJO *proti morebitni uvedbi omenjenega zakona in zahtevajo, da ZVU čim prej razpiše volitve za obnovo občinskih svetov v naši coni in to na podlagi proporcionalnega sistema».*

Tudi na sestanku v Nabrežini so, po pregledu politične situacije na našem ozemlju, izglasovali protestno resolucijo, v kateri pravijo:

Člani Osvobodilne fronte iz Nabrežine zbrani na sestanku dne 20. marca 1958 ogorčeno

PROTESTIRAJO

proti nameravani raztegnitvi zakona italijanske republike o tako imenovani povezavi kandidatnih list na področju anglo-ameriške cone Svobodnega tržaškega ozemlja. Z raztegnitvijo omenjenega zakona se skuša proti določbam mirovne pogodbe še bolj navezati to ozemlje na Italijo in s tem pojačiti fašizem v naših krajih; krši se tudi v osvobodilni vojni priborjene, demokratične pravice. Z zakonom o povezavi kandidatnih list je tudi grobo kršena mirovna pogodba, ki predvideva proporcionalno zastopstvo Slovencev v vseh organih javne uprave. Zato

ZAHTEVAJO,

da se razpišejo volitve v občinske svete na temelju proporcionalnega volilnega sistema.

NIKDAR VEČ POD ITALIJO!

* * *

V diskusiji so nato zborovalci navdušeno pozdravili enoten nastop Slovencev, ki so po posebni delegaciji zahtevali od ZVU, da z graditvijo Osrednjega slovenskega kulturnega doma v Trstu popravi krivice, prizadejane Slovencem še v času fašizma. Ker je ta nastop že drugi v zadnjem času, saj so vsi Slovenci enotno nastopili, ko je šlo za pomoč prizadetim krajem na Tolminskem, so člani zbrani na sestanku poudarili, da bo morala OF še nadalje stopati po že prej začrtani poti in neprenehoma stremeti za tem, da se uresniči enoten nastop vseh Slovencev, ko gre za vsa važnejša vprašanja. To je toliko bolj potrebno v nabrežinski občini, ki je med vsemi v okolici najbolj izpostavljena italijanskemu pritisku.

Na sestanku so bili prisotni tudi številni delavci, ki so prikazali težak položaj nabrežinskih kamnosekov in to glede same možnosti zaslužka, posebno pa zaradi pritiska, ki ga samovoljno izvajajo delodajalci nad neorganiziranimi delavci. Tako so posebno prizadeti upokojeni delavci, ki imajo izredno nizke pokojnine, s katerimi se prav gotovo ne morejo preživljati. Delavci so sklenili, da bodo že prihodnji teden sklicali sindikalni sestanek ter se na njem pomenili o ukrepih, ki bi bili potrebni za povoljno rešitev tega vprašanja.

Člani so nato izvolili devetčlanski odbor OF, ki bo pretresal dosedanje delo in začrtal nove smernice za bodočo poslovno dobo.

Klasične in narodne

skladbe na koncertu zagrebškega radijskega zbora

Jutri, v soboto 22. t. m. in v nedeljo 23. t. m. bo imel zbor Radia Zagreba koncert v Avditoriju, izvajal bo zelo pester, zanimiv in kvaliteten program. V prvem delu nam bo zapel nekatere mojstrovine iz 16. stoletja (Gallus, Lassus, Monteverdi, Lukačić in Arcadelt). V drugem delu pa vrsto skladb živečih jugoslovanskih skladateljev. Med njimi bodo izvajali znamenito «Čače moj» istrskega rojaka Matetić-Ronjgova, impozantni «Oče naš» Tržačana Karla Pahorja, «Udar na udar» in «Samo milijon» domačina Vrabca, dve Mokranjčevi rukoveti, dve skladbi na narodno motiviko dirigenta Slavka Zlatića ter še vrsto priredb narodnih pesmi skladateljev Slavenskega, Gotovca, Papandopula in Odaka.

„George Dandin" v Mavhinjah

Prejšnjo nedeljo je dramska družina iz Sv. Križa priredila v Trčonovi dvorani Molierovo veseloigro v treh dejanjih «George Dandin» (Jurij Tepček ali Osramočeni zakonski mož). Kot že na premieri v Nabrežini, je igra pod vodstvom režiserja Rudija Košuta tudi v Mavhinjah nad vse dobro uspela, saj je v majhni dvorani stalo nad 200 ljudi.

Dromska družina iz Sv. Križa bo v kratkem igro ponovila tudi na Kontovelu.

IZPRED KAZENSKEGA SODIŠČA

Obsojeni pijanec

ki je s steklenico razbil tramvajskemu uslužbencu nos.

Kmalu po polnoči 15. januarja lanskega leta se je Ilario Baldini, pijan postavil sredi tračnic in ustavil tramvajski voz, ki je bil izven redne službe in je peljal tramvajske uslužbence domov. Sprevodnik je tramvaj ustavil in prepričal Baldinija ter tri njegove prijatelje, da so se umaknili in pustili vozilu prosto pot. Čim pa je sprevodnik pognal, se je pijana družba obesila na voz v njihovo veliko nevarnost. Sprevodnik je ponovno ustavil in vsi uslužbenci so tedaj izstopili, da bi pijance prepričali o nevarnosti njihovega podviga. Medtem ko so se drugi pomirili, je Baldini udaril s steklenico tramvajskega uslužbenca Giovannija Leottija in mu razbil nos. Moža so odpeljali v bolnico, kjer je ostal 40 dni, Baldinija pa je policija aretirala in ga predala sodišču, pred katerim se je včeraj zagovarjal. Mož je bil obtožen, da je razžalil čast javnega uslužbenca, da mu je povzročil težke telesne poškodbe in da je bil pijan.

Sodišče ga je obsodilo na 1 leto zapora pogojno in še na plačilo škode zasebni stranki. Višino te bo določilo civilno sodišče.

Sodnik: Zulmin; tožilec: de Franco; zapisnikar: Neri; obramba: odv. Sblattero; odvetnik zasebne stranke: odv. Poillucci.

Padec z vagona

Med razkladanjem

PRED NOCOJŠNJIM KONCERTOM V AVDITORIJU

NEKAJ ZANIMIVOSTI IZ SPOREDA KI GA BO IZVAJAL PEVSKI ZBOR RADIA ZAGREB

Zagrebški pevski zbor si je na svoj program izbral nekatera zanimiva dela hrvatskih skladateljev, ki bodo v Trstu prvič izvajana.

Malo komu od nas je znano, da imajo Hrvati tudi zastopnika med skladatelji zgodnjega baroka. Je to Ivan Lukačić, ki

Ivan Zajc.

se je rodil v Sibeniku leta 1574. Svoje glasbene študije je dokončal v Italiji, nakar se je udejstvoval v Splitu kot orglar in kapelnik v stolnici. Njegovo najpomembnejše delo «Sacrae Cantiones» (Cerkveni koncerti) je bi-

Vatroslav Lisinski.

no objavljeno v Benetkah leta 1620, našli so ga pa šele v novejši dobi v berlinski državni knjižnici. Lukačićeva dela se v marsičem razlikujejo od klasičnih zborovske polifonije, kajti njegovo ustvarjanje spada že v

J. Stolcer-Slavenski.

čas, ko so se v cerkveno glasbo vmešale primesi posvetne glasbe. Tako opažamo v njegovih motetih arhitektonske in barvne kontraste, ki so vse slikovitejši in močnejši od del njegovih prednikov. Iz zbirke njegovih 27 motetov bomo slišali delo «Canite et psallite».

Iz hrvatske romantike bomo slišali Zajčevo «Vojničko pjesmo» ter dve skladbi Vatroslava Lisinskega «Lahko noč» in «Jutro». Ivan Zajec, katerega dela uživajo veliko popularnost pri nas, je zaslužen kot ustanovitelj hrvaškega opernega gledališča. Napisal je številna operna dela, izmed katerih je posebno znana opera «Nikola Subic Zrinjski». — Pomen Vatroslava Lisinskega pa je zlasti v tem, da je v okviru ilirskega preporoda težil za tem, da vnese v hrvatsko glasbeno ustvarjanje narodni izraz. Tudi Lisinski je poleg številnih pesmi, zborov in orkestralnih skladb pisal opere ter je na tem področju posebno pomemben zato, ker je napisal leta 1843 prvo hrvatsko opero «Ljubav i zloba».

Jakov Gotovac je na popularen način obdelal številne narodne pesmi, prav posebno pa se je ukvarjal z dalmatinsko folkloro. Poleg dalmatinske narodne «O-mili mi», ki jo v Trstu že poznamo, nam bo zagrebški pevski zbor izvajal še dalmatinsko narodno «Jedan mali brodić». Tudi Gotovac je predvsem znan kot operni skladatelj. Njegovo delo «Ero z onoga sveta» je bilo izvajano že po vsej Evropi.

Z obdelavo hrvatske narodne

Jakov Gotovac.

pesmi «Voda izvira», ki je doma v Medjimurju, bo zastopan skladatelj Josip Stolcer Slavenski, ki se danes udejstvuje kot profesor Glasbene akademije v Beogradu.

Iz Boke Kotorske je po rodu skladatelj Ivan Brkanović, znan danes zlasti po svojih simfoničnih delih (šest simfonij), operi «Ekvinokcij» pa tudi po zborovskih in komornih delih. Motive pesmi svojega rodnega kraja je obdelal tudi v «Bokeliskem kolu».

Slavko Zlatić, ki vodi pevski zbor radia Zagreb in se udejstvuje tudi kot profesor «Glasbene akademije» v Zagrebu, sklada predvsem na osnovi istrske folklore, ter je v tem nekak naslednik Ivana Matetića-Ronjgova, avtorja znamenite pesmi «Čače moj». Iz Zlatićevih del bo zbor zapel «Tri istrske narodne dvospeve» in «Variacije na narodno temo».

STARA SVETOIVANSKA CERKVICA

V zavetje pred staro cerkvico pri Sv. Ivanu so si postavili cigani šotor.

Ob zadnjih številkah «Razgledov»

2.

Ne bi se posebej ustavljal ob vseh prispevkih dosedanjih sodelavcev, tako ob Pregarčevi razpravi o Moskovskem hudožestvenem teatru, ki se je končala z zadnjo številko, kjer je prišel do konca tudi jezikoslovni spis Kos kraškega narečja. Razprava Stilne vrednote Spacalove grafike, ki jo je napisal dr. Fr. Sijanec, je potreben poskus, razložiti in približati Slovencem slikarja, ki se tako loči od dela druge slovenske na splošno precej konservativne upodabljajoče umetnosti. Ne gre za zagovor brez pridržka, ampak za razumevanje, za odkrivanje osnov, iz katerih je rasla ta umetnost. Potreben je ta poskus, ker ne moremo mimo ustvaritev, ki so nastajale v drugačnem kulturnem ozračju, zlasti še, če se vedno bolj razodeva, koliko je v njih našega. To delo nima samo pečata današnje zahodne Evrope, ampak tudi slovenski značaj. Sijanec razlaga n. pr. kako je s Spacalovim delom povezana njegova tržaško-kraška domačija, sredozemski in romanski svet, današnja zahodnoevropska umetnost in razvoj tehnične civilizacije. Morda bi se dala pritegniti še srednjeveška gotika, ki se vzdržuje v kraškem svetu v preprostih podobah v barvi in v klesanem kamnu. Tista resnobna otožnost in folklorna primitivnost poenostavljenih oblik se mi zdi v taki zvezi še bolj domača, kakor je domača rahla liričnost nekaterih njegovih podob kraških vasi, posebno s tistimi na videz tako preprosto razvrščenimi barvami. Škoda, da pri taki razlagi ni več primerov Spacalovega dela kakor samo tisti dve grafiki v številki. Če kje, bi bilo v taki razlagi čisto iz vzgojnih ozirov dobro kaj več reprodukcij, ki bi ponazarjale Sijančevo včasih prezgoščeno in zato ne vsakomur na prvi mah dostopno besedo.

O razstavi, ki sta jo v Trstu priredila Putrih in Debenjak, je za prvo letošnjo številko dal Vl. Bartol poročilo, ki poudarja koristnost takega seznanjanja s slovensko umetnostjo izza meje, zlasti še, ker kaže delo obeh razstavljalcev tehnično dognanost, veliko sprostitev in s tem v zvezi zanimivo iskanje novih ustvarjalnih načinov. Tu je tudi izčrpen pregled Jadranskega koledarja, ki ga je prispeval Andrej Budal.

Zaradi proze morajo, kakor povedano, zbujati Razgledi še posebno pozornost. Kakšno je recimo Bevkovo pisanje, ne bo treba posebej obravnavati. Pisatelj se je že davno uveljavil, danes so mu že začeli izhajati Izbrani spisi in v prvi knjigi je temeljita, z velikim razumevanjem napisana razprava dr. Franceta Koblarja, najboljšega poznavalca Bevkovega dela in njegovega sourednika. Bevkova črtica Norišnica v prvi letošnji številki zadeva življenje v Italijanski internaciji v južni Italiji. Gre za podobo vrste ljudi v takem okolju, za to podobo pa se odkriva pogled v kulturno in politično življenje prejšnje Italije. Predstavljanje raznih postav je pravzaprav tudi poglavitna zgodba jasno napisane črtice.

Boris Pahor je v lanski enajsti številki končal drugi del Prevratne jeseni. Rudi, ki je čakal na odločitev, ali bo njegovo mesto v partizanih ali v Trstu, je na terenski seji določen za delo v rodnem mestu. Na ti seji je priča domačega pomenka med vaščani, drugo jutro pa odide z Vidino materjo v Barkovlje in od tod v Trst. Tja se pelje tudi Majda, ločeno od njega v tramvaju, ker je treba ravnati konspirativno. Njune oči pa govorijo, da ju ne veže samo aktivistovsko delo. Konec je v skladu s prejšnjim pripovedovanjem — ni epično posebno poudarjen. Mislim, da velja, kar je bilo rečeno v prvem poročilu o tankočutnosti in živosti Pahorjevega upodabljanja primorskega sveta. Prav tako pa misel o razrahljanem ogrodju zgodbe. In to je krivo, da te pisanje ni do kraja racionalno izrabljeno. To se pravi, da njegova opazovanja in dognanja, pa naj so bila še tako zadeta, tanko občutena, niso vselej polno odmevala s celoto. Te drobnosti niso bile «pritrjene», kako bi dejal, na krepkejšo, jasnejšo zgodbo, ki prenese tudi lirične variacije in ki ji utegnejo prav te ovijati tančico posebnega čara. Človek bi dejal, da se je treba sprijazniti s tem dejstvom anarhično razsipnega liričnega rezljanja in pomanjkanja daru za epično organiziranje, češ da Boris Pahor ne more iz tega.

Kaže, da to ne drži. Njegova Primorska ljubezen v dvanajsti številki se mi še ne zdi ravno dokaz, ki bi popolnoma prepričevalno ovračal tako mnenje. Razodeva pa prizadevanje, priti iz tega stanja. Ti dnevniški zapiski govorijo o dveh ljudeh, ki sta se rešila iz vojnih preizkušenj, iz internacijskih taborišč, in ju zdaj zbližuje življenje v kraški vasi in izlet na Nanos. Pravzaprav gre v glavnem za pisca dnevnika. Tržačana, ki mu je dežela odplavila mestni nemir, ljubezen pa prinesla drugačnega. Medtem ko je dekle lahko naravno resno ali razposajeno in prisrčno naivno, je postal on včasih nerodno neboglijen in tudi sentimentalen. Pripravilo ga je do tega, da se izpoveduje, razgalja, ponižuje in odkriva na dnu, če drugega ne vsaj prizadevanje po poštenem življenju. Pod zavestjo pa čutiš željo, da bi bil priznan, povišan in sprejet v dekletovo svetlo, čisto in dobro kraljestvo. Ljubezenska zgodba je potem psihološko dobro zapletena in dobro razrešena s soglasjem na devinskih skalah. Pri tem delu se ne bi ogreval nad vsako stranjo, zlasti ne nad tistimi, ki so nekoliko sentimentalno zgovorne. Cuti, da je celota zajeta iz prevelike bližine. To velja tudi za začetno dekletovo pripovedovanje o zdravniku Svetcu, ki da je pošiljal partizane pod zemljo, ker je s tem le načeta za zgodbo samo postranska, anekdotična zadeva, ki pa je zares zanimiva in je škoda, da je samo nakazana. Med privlačne, res dobre strani bi še štel vrsto impresivnih razpoloženj, recimo večernega spreminjanja, tkanja noči, nekatere živo realne opise, kakor lov v kuhinji, podobo Vikice, prizor v dolinici. Poudaril bi rad še neko misel, ki jo je Pahor zapisal v tisti noveli, ko govori o zvestobi dekletu: «Morda je prav zvestoba to, česar smo se odvadili, česar ne razumemo več.» Rad bi namreč povedal, da je Pahor iz let najstrašnejšega ponižanja človeške vrednosti, ki mu je moral biti priča, rešil potrebo tudi po drugih moralnih kvalitetah, ki smo se jih odvadili pogosto srečati, ki pa jih pošteno pogrešamo.

To priča posebno njegova novela Na školjih v prvi letošnji številki Razgledov. Morda bi bilo bolj primerno, da bi kdo drugi spregovoril prav o nji. Vendar če stvar trezno presojam, se mi ni treba ozirati na pomisleke. Z novelo je Boris Pahor dosegel to, česar smo si mnogi tako želeli in ga zaradi tega dostikrat prijemali: skladno ravnovesje med celoto in deli, ali morda nekoliko po domače povedano: umetniško dognano zgodbo. Da je umetnik, je bilo dovolj potrdil. Tu pa je še dokazal, da zna uravnati svoje pretenjeno doživljanje v meje, v katere sili vsako umetniško oblikovanje, zakaj le v njih najde svojo največjo moč. Tu je umetniška naivnost (mislim da bodo bralci besedo razumeli v njenem pozitivnem pomenu) najbolj racionalno izrabljena. Zgodba je preprosta, rahla pa tako, kakor le more biti: Tržačana, fant in dekle, na kraških ogradah blizu morja. Ona otroško razigrana, on skoraj pokroviteljsko moder, obziren, pa naj ga še tako privlačuje k dekletu. Cuti namreč, da ga ima dekle rado, ne more pa razumeti, kako da se mu ne more vdano zaupati, da jo poljub navdaja z odporom in grozo. Njegovo rahločutno prizadevanje, da bi jo rešil temnih ovir, ki jih sluti, in razpoloženje pod večer, na gmajni, ki «kakor da zbira pokoj minulega dne za skupno vrednotenje vsega», jo pripravita, da mu izpove moro, ki izvira iz nasilja v otroških letih. Izpoved je pri njem ne omadežuje, nji pa pomaga, da se sprosti.

L. L.

(Nadaljevanje sledi)

Med indijanskimi izdelovalci vaz

Zanimivosti iz življenja prvotnih prebivalcev ameriškega kontinenta

Mnogo sem čital o Mehiki ter njenem velikem umetniškem izročilu in vedel sem, da je morda edina dežela na svetu, v kateri prehaja umetnost izdelovanja vaz že okoli tisoč šest sto let iz roda v rod. Na lastne oči sem želel videti, kakšni so ti ljudje, ki so toliko stoletij ostali zvesti staremu izročilu.

Vkrcal sem se v Liverpoolu in potoval z ladjo do New Yorka, od tam pa z vlakom v Mexico City, katerega bi lahko primerjali križišču med Parizom in New Yorkom. Na cilj sem prispel s polno aktovko priporočilnih pisem. Prvi, ki sem ga spoznal, je bil neki mehiški pisatelj — umetnik. Povedal sem mu, da bi rad šel na jug v Oaxaco, kjer bi rad živel in delal z indijanskimi izdelovalci vaz rodu Zapotec v vasici Coyotepec. Odvrnil mi je: «Nemogoče. Preveč so nezaupljivi in mislili bodo, da ste prišli med nje, da se polastite njihovih skrivnosti. Po vsej verjetnosti vas bodo ubili!» Ker nisem prepotoval toliko sveta za to, da se vrnem praznih rok, sem se odločil, da bom tvegal vse in se prepričal, kaj se bo zgodilo.

Strah pred slikanjem

Odpotoval sem na jug v Oaxaco, kjer sem se ustavil in se učil španščine ter hodil na izprehode v sosednje vasi. Skoraj vsi Indijanci znajo špansko, kar je skoraj neobhodno potrebno, kajti v Mehiki je nič manj kot kakih 70 različnih indijanskih narečij in da se lahko sporazumejo, morajo znati kak «frankovski jezik».

Kmalu sem spoznal, da Indijancem ni po volji, če jih fotografiraš, skiciraš ali slikaš. Po njihovem mnenju izgubijo čim več življenjske sile, čim bolj jim je slika podobna in prepričani so, da zaradi tega celo umrejo. Vprašanje fotografiranja pa sem moral rešiti, saj je to moja strast in tako sem kmalu postal zelo spreten v fotografiranju na skrivaj, ne da bi oseba, ki jo je ujela moja kamera, to opazila. Vprašanje slikanja je bilo bolj težko. Nekega dne sem se opogumil in vprašal nekatere vaške deklice, če bi hotele zaslužiti malo denarja s tem, da bodo mirno sedele, dokler jih bom slikal. Razložil sem jim, kaj se pravi slikati in ena izmed njih je odhitela v vas, da povpraša mater za dovoljenje. Čez kaki dve minuti je že pritekla nazaj vreščaje: «Dekleta, nikar, nikar! Mama pravi, da nas hoče vzeti s seboj v Ameriko, kjer nas bo skuhal in izpremenil v bencin za letala.» Na tako neumnost sem moral reagirati. Odločno sem šel v vas, da pojiščem mater omenjene deklice. Pred njihovo kočo sem se znašel pred veliko gručo ljudi. «To je moja mama», mi je dejala deklica in mi pokazala neko žensko, kateri je bilo videti, da je bojno razpoložena. Ko mi je uspelo prepričati mater, da slikanje ni prav nič nevarno, mi je dejala: «Dobro, če jo boš naslikal tukaj, ti dovolim.»

V krogu si se vozil, ne da bi vedel

Ta uspeh me je tako opogumil, da sem skušal prodreti do vasi izdelovalcev vaz. Ko sem prišel v to vas, sem stopil na neko dvorišče, kjer je bil eden teh umetnikov pri svojem delu. Obdajale so ga kokoši, prašiči, osli in dva psa, ki sta bila videti sestradana. Predstavil sem se, ga vprašal, če lahko gledam, kako dela ter se vsedel poleg njega na zemljo.

«Odkod si?» me je vprašal. «Iz Anglije.» «Blizu katere države je?» «Blizu Francije.» «In Francija, blizu katere je?» «Blizu Španije.» «Torej ni blizu Egipta?» Pojasnil sem mu, da ni. Nekaj časa je molče nadaljeval svoje delo. Nato je povzel svoje misli in me vprašal, koliko časa traja potovanje v Anglijo. Ko sem mu odgovoril «dva tedna», mi je odvrnil: «Peš, seveda». «Ne», sem odgovoril «teden dni z vlakom in osem dni z ladjo.» «In tvoja ladja lahko prepelje osem ljudi?» Pojasnil sem mu, da ladja ni moja in da lahko sprejme na krov tisoče potnikov. Indijanci ne morejo doumeti tako visokih številk in zato se je delal, kot da mu sploh nisem odgovoril in me vprašal, če živim v mestu ali na podeželju. «V mestu», sem dejal. «Ali je veliko mesto?» «Največje sveta.» Nato me je vprašal, če je tako veliko kot Oaxaca, edino mesto, ki ga je kdaj koli videl, mesto, ki ima 42.000 prebivalcev. Skušal sem mu razložiti, kako velik je London in mu pripovedoval, da lahko potuješ z avtomobilom od enega konca Londona v ravni črti celi dve uri pa si še vedno v Londonu. «Ah», je pripomnil, «očividno si se vozil v krogu, ne da bi to vedel.»

Zadeva se je končala tako, da sem postal z Indijanci Zapotec dober prijatelj in da sem živel ter delal z njimi. Hranil sem se kot oni in jedel pogače iz koruzne moke, katerim pravijo «tortillas», pečene kobilice in od časa do časa kako jajce. S svojim avtomobilom sem jih vozil na trg in jim pomagal prodajati njihove vaze, steklenice, piščalke, ki so imele obliko živali in ptičkov, ter glasbene instrumente, ki so bili vsi iz črne ilovice, ki je posebna značilnost te vasi. Postopek barvanja ilovice v črno je skrivnost, ki jo poznajo samo prebivalci te vasi.

Peč iz IV. stol. polna krasnih vaz

Nekega dne, ko smo kopali v nekem vrtu, smo naleteli na peč iz četrtega stoletja. Bila je polna vaz, ki so bile prav take kot tiste, ki smo jih mi naredili tisti dan. To odkritje je otipljiv dokaz, da je ta umetnost doma v tej vasi že celih 1.600 let. V tem dolgem razdobju so se Indijanci le malo izpremenili. Večinoma so ostali zvesti starim običajem in verujejo v vraže. Velik vtis je naredilo name dejstvo, da imajo zelo razvit nekak šesti čut. Neka moja znanka, ki me je večkrat prišla obiskat v to vas, se je vrnila v Mexico City. Kak mesec nato je dejala neka deklica v vasi, ki je bila moja dobra prijateljica, naj kaj pojdem o tej gospej, ker je bolna. Vprašal sem jo, kdo ji je to povedal: «Nihče», mi je odgovorila. «Moja mati je čutila to sinoči!» Telefoniral sem v Mexico City. Odgovorila mi je sestra moje znanke in mi povedala, da je moja znanka že dva dni v bolnišnici. Teden dni pred svojim odhodom iz Mehike sem se šel poslavljat od vaščanov in omenjena deklica me je spremljala po vsej vasi. Pokazala mi je dva otroka in dejala: «Pozdravi ju, kajti ko se po šestih letih vrneš v Mehiko, bosta že v grobu.» Potem mi je povedala še za ostale, kdo bo še živ in kdo bo že mrtev, ko se vrnem.

Silen orientacijski čut

Velik vtis name je naredil tudi njihov zelo razviti orientacijski čut. Leto dni je živel z menoj neki indijanski deček, ki mu je bilo 15 let. Od svojega osmega leta dalje je čuval živino in vodil živali, ki so jih kupili na trgu v Oaxacu, skozi nepregledne gozdove in po gorah, kjer ni bilo nobene steze, v neki kraj, ki se imenuje Notchislan. Ko sem ga vprašal, kako je prvikrat našel pot, mi je odgovoril: «Vedel sem, kje je!» Pot je trajala tri dni in tri noči in se vila skozi gozdove, kjer so leopardi. Vsak večer je privezal eno izmed živali k drevesu, na katerem je spal, da se je tako zavaroval pred strupenimi kačami in žuželkami. Ostala živina se je zbrala okoli prevezane živali. Če je kak leopard ali puma napadel čredo, je skupno s prosto živino skušala zbežati tudi privezana žival in začela vleči vrv, s katero je bila privezana. Drevo se je zaradi tega začelo tresti in deček se je zbudil. Prižgal je zažigalno vrvico, ki je imela na enem koncu pritrjen naboj dinamita, in jo vrgel v vodoravni legi v smer, kjer je bil leopard: eksplozija in plamen sta vselej pregnala zver.

Vraževernost Indijancev

Za Indijance človeško življenje ni kdo-ve kako važno. Če so tvoji prijatelji, se lahko popolnoma zaneseš nanje, če pa niso, moraš zelo paziti na svojo kožo. Včasih jim postane kaka oseba mahoma nesimpatična. To se je zgodilo neki ženski, ki je stanovala v isti hiši kot jaz. Indijansko dekle mi je nekega jutra prineslo nekatere stvari in ugledalo to žensko skozi šipe vrat. Poklicalo me je ven. Ko sem dekle povabil, naj vstopi, mi je odvrnilo, da noče, ker ima tista ženska, ki je v hiši, uročne oči in je kriva smrti nekega otroka, ki je bil pred nedavnim umrl. Ni mi preostalo drugega kot da sem to povedal ženi ki je bila toliko razsodna, da je že naslednji dan odšla.

Pozneje sem postal boter neke indijanske deklice. To je zelo velika čast, kajti boter je oseba, o kateri domnevajo, da ne more prizadejati nikomur nič hudega. Od tistega dneva dalje so me imeli za člana njihove družine. Nekaj mesecev nato se je v tej družini pojavil tifus. Čarovnik-zdravnik bolnikom ni mogel pomagati. Eden izmed njih je umrl in naprosili so me, naj rešim ostalo družino. Moja krščenka in ena izmed njenih sester sta bili tako bolni, da se je zdelo, da bosta podlegli. Povedal sem staršem, da bi potreboval pomoč svojega prijatelja, ker je naloga zame samega pretežka. Pojasnil sem jim, da se ne smejo razburjati, ker je ta moj prijatelj zdravnik in poudaril, da je zelo dober človek in moj zvest prijatelj. Posrečilo se mu je, da je rešil obe, zaslugo za to pa so pripisovali meni, čeprav je bil zdravnik tisti, ki ju je negoval in jima dajal zdravila. Se preden je bila vsa družina zdrava, sem moral za dva tedna v Mexico City. Dva dni po mojem odhodu je en otrok umrl. Krivde za to niso valili na zdravnika, pač pa na mojo odsotnost. Vrnil sem se v vas s težkim srcem in se spraševal, kaj se mi bo zgodilo. Moj strah pa je bil nepotreben. Dejali so mi, da bi otrok ne bil umrl, če bi bil jaz prisoten, vendar pa so razumeli, da sem moral zdoma in rekli so mi celo, da je bila izključno moja zasluga, da niso pomrli vsi.

Indijanska žena.

Indijanska gostoljubnost

Po tem čudežnem ozdravljenju so se zaobljubili guadalupški Materi božji, da pojdejo peš v Mexico City in da bodo nesli na glavi dovolj hrane za mojo vrnitev v puščavo, kar je bila po njihovem mnenju Anglija.

Skusal sem jim dopovedati, da bom na vlaku in na ladji dobil dovolj hrane, a niso mi hoteli verjeti. Vedeli so, da se bo moja vožnja začela v Mexico City in pripravljeni so bili, da se vrnejo domov peš, — kar je pomenilo prehoditi več kot 1000 km poti.

Seveda niso imeli niti najmanjšega pojma, kakšno je veliko mesto. Noben hotel bi jih ne bil sprejel, pa tudi šli ne bi v hotel, na cesti pa niso mogli spati. Zaskrbljen sem bil, kaj bom počel s temi desetimi ljudmi v zadnjih treh dneh svojega bivanja v Mehiki. Kmalu pa sem bil rešen tudi teh skrbi. Moja krščenka me je nekega dne obiskala. Molče je sedela približno eno uro, nato pa mi je povedala vse, kar sem mislil, «Nikar ne skrbi», je rekla. «Mami, ki tega ne razume, bom vse pojasnila in odvezani bomo obljube.»

Niso me spremili v Mexico City, pač pa so bili ves zadnji dan z menoj v Oaxacu, da so me zvečer lahko spremili na vlak. Od nekega svojega prijatelja sem pozneje zvedel, da je mati romala celo v Mexico City, da je v svetišče guadalupške Matere božje lahko prižgala sveče za mojo srečno vrnitev v domovino.

Včasih se vprašujem, če nam je omika dala v zameno toliko, kolikor smo izgubili na človeških vrednotah. Za svojo osebo moram poudariti, da nisem nikoli naletel na tako prijateljstvo in zvestobo, kakršno sem našel med temi dobrimi ljudmi.

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

DOSITEJ OBRADOVIĆ

IZBRANE STRANI

Zbirka «Klasje», ki jo izdaja Državna založba Slovenije in ki je namenjena predvsem šolski mladini, je bila že na tem, da povsem ugasne. Na srečo se to ni zgodilo in tako smo sedaj dobili že 30. zvezek, ki vsebuje izbor spisov Dositeja Obradovića. Dositej Obradović je znana osebnost srbske kulturne zgodovine. Živel je ob koncu 17. stoletja, bil najprej menih, nato je potoval po svetu in bil končno prosvetni minister ter organizator šolstva v Karadjordjevi Srbiji, ko se je ta otresla turške nadoblasti. Obradovića štejejo Srbi med svoje prosvetitelje in začetnike srbskega kulturnega življenja. Pri tem je razumljivo, da je Obradović bil tudi pisatelj, ki je napisal vrsto knjig, da bi laže uresničil svoje ideje. Seveda je ostal izrazito poučen pisec. Med njegovimi, še danes zanimivimi deli, je znan avtobiografski spis «Življenje in doživljaji». Iz tega dela je tudi urednik slovenske izdaje Obradovičevega dela Janko Jurančič izbral nekaj daljših odlomkov, katerim je dodal še nekaj strani iz spisa «Nasveti zdravega razuma». Težišče izdaje Obradovića v slovenščini pa je v uredникovem uvodu, v katerem je ta prikazal čas, v katerem je Obradović živel, njegovo življenje in delo, njegove ideje in pomen ter vprašanje srbskega književnega jezika. S tem je približal tudi slovenskemu človeku tega pomembnega srbskega prosvetitelja.

BORISAV STANKOVIĆ

IZBOR NOVEL

O Borisavu Stankoviću, najpomembnejšem pisatelju med srbskimi realisti, je bilo v naši javnosti več govora pred letom, ko je v slovenskem prevodu na novo izšel njegov najbolj znani roman «Nečista kri». Po svetu in tudi pri nas velja ta roman kot poglavitno in obenem najboljše Stankovićevo delo. Srbska književna kritika pa ima za najboljša dela Stankovićeve črtice in krajše povesti. Zato je Slovenski knjižni zavod pripravil krajši izbor njegovih najboljših krajših pripovednih spisov, ki jih je izdal kot 49. zvezek Male knjižnice Slovenskega knjižnega zavoda. Izbor obsega osem krajših novel in povesti, ki so v originalu izšle v raznih zbirkah in ki dopolnjujejo Stankovićevo pisateljsko podobo. V njih se kaže pisatelj kot izrazit realist, ki prodira v vse potankosti ljudskega življenja in razgalja pred bralcem vso patriarhalnost, obenem pa vso elementarnost srbskega podeželskega človeka. V zbirki vsebovane novele in črtice so nekatere zgolj razpoloženjske slike in manj pomembne; nekatere, med njimi «Stanoja», povest o pretresljivi ljubezni hlapca ali pa povest o neizpolnjeni ljubezni «Ponoči» pa sodijo med velike umetnine Stankovićevega peresa. Slovenska knjižica Stankovićeve krajše proze predstavlja dobro dopolnitev pisateljevega lika.

UTRINKI IN PABERKI IZ PRIPOVEDOVANJA STARIH DOMAČINOV

Kako je gledal nono na življenje

JANKO FURLAN

3.

Ko sem ji nato izpovedal svoj greh, je svojo obljubo izpolnila sicer v omiljeni, a vendar še vedno v taki obliki, da je bil gospod Keber lahko zadovoljen: bila me je zadnjica in trpel sem moralno, ker se nisem čutil kriv... Čeprav nisem tisti večer večerjal niti sam niti skupaj s ostalimi, sem vedel, da so to dogodivščino «šnof-tobakan» temeljito zabavali, čeprav bolj prikrito.

Le nono me je javno zagovarjal in utemeljeval, da tobak in potemitakem narávno, da se mi je to uprlo... Se enkrat me je skušal zaščititi, bolje povedano, nono omiliti, a ni uspel. Bilo je tako-le: Mama ni mogla razumeti, da ne vlečejo samo dobri in slabi zgledi, ampak še mnogo bolj tudi ameriški lešniki, ki so debeli in čadasti, v lepo obzidanem gospodovem vrtu, ki so ga poleg kolovoza oklepale naše njive. Vrt je bil kvadratne oblike in se je ločil od nekošenine po svoji ureditvi, skrbno obdelavi, lepih stezicah in dišečih vrtnicah. Ob zidu na severni strani, kjer je stala velika češnja z razkrečenimi vejami, je bila lepa kamenita miza in stol. Močan bršljan je vezal dve stranici zidovja... Tistega usodnega dne, ko so me tako omamili gospodovi lešniki, nisem znal, kako sem se naenkrat znašel ob tem grmu. Ker sem imel hlačne žepe raztrgane, sem si jih nabasal pod kapo in — beži! Ne le, da nisem imel sreče, ampak se me je prijela naravnost obupna smola. Domov grede sem šel mimo župnišča. Je že bilo tako, da se je pred njim pojavil «gaspit nunc» — in roka je kar sama dvignila kapo. Z običajnim «hvaljen Jezus» so zlezli lešniki izpod kape in razkrili tatu gospodovih cenjenih lešnikov in po njegovi sodbi tudi «reglojev», čeprav se jih nisem bil dotaknil, menda ne zato, ker jih ni bilo. To pa ni bilo nič čudnega, ker so znali zanje Panetovi, Kedeljevi, Bobnarjev in še marsikdo... Bežal sem pred strogim sodnikom, mrščav mi je lezel po vsem telesu in v veliki zmedenosti in strahu po zajčje bežal sem in tja... Saj si lahko mislite, kako se je zaključila ta tragikomedija... Zaradi nje sem sklenil, da ne pojdem več k tem vražjim «Amerikancem», enako tudi, da ne bom več stregel pri maši niti ne pojdem v gimnazijo, kot je namigaval vikar.

* * *

Nono si je razlagal življenje z ono preprosto modrostjo in uravnovešenostjo, ki sta bili in sta še svojstveni zemljaku, skrajno skromnemu v borbi za samoohranitev. Na vse neznano in neotipljivo je zrl z mističnimi očmi. Preveč predan usodi se je premalo pogumno boril z življenjskimi oviranmi. Vse, kar ga je doletelo, je menda sprejel in prenesel brez posebnega notranjega upora, kot že vnaprej določeno usodo, ki se ji ne moreš izogniti niti upreti. «Če pa je takò usojeno», je večkrat poudaril.

Bilo je konec septembra menda 1898. Popoldne se je nenadoma pooblačilo, temni oblaki so se naglo valili proti vasi in čez nekaj minut se je vsula debela toča. Lainik na dvorišču, poln zlatorumene malvazije — po domače medvežije — je bil v hipu okleščen. Ta žalostni primer smo opazovali izpod «ganka» (mostovža). Oče in najstarejši brat sta stiskala zobe, mama pa je medtem in in že pred točo metala ogorke v ponev in se z njo nekajkrat pojavila pred hišo ter izlila vse vnic čez glavo proti dvorišču.

«Vsega je konec. Pa delaj in se ubijaj! Tam je bandima», (trgatev), je dejal oče, kažoč na dvorišče in stopil v hišo.

«Najraje bi vse pustil», je tožil brat-gospodar. «Delaš, saviš, računaš, upaš — v nekaj minutah pa imaš tako-le plačilo.»

Kdo naj bi jih ne razumel, ko pa sta vložila v nove trtne nasade toliko truda! Mama ju je sicer tolažila, a se ji je poznalo, da je skrušena. Nono pa se je vrnil v hišo in sedel na stol rekoč: «Bog je dal, Bog je vzel. Kar je, je.» To je izrekel tako mirno, kot da bi se ne bilo zgodilo nič posebnega in se mi, da nisem imel nič manjših duševnih pretresov od ostalih.

«Vsega je konec. Pa delaj in se ubijaj! Tam je bandima», (trgatev), je dejal oče, kažoč na dvorišče in stopil v hišo.

«Najraje bi vse pustil», je tožil brat-gospodar. «Delaš, saviš, računaš, upaš — v nekaj minutah pa imaš tako-le plačilo.»

Kdo naj bi jih ne razumel, ko pa sta vložila v nove trtne nasade toliko truda! Mama ju je sicer tolažila, a se ji je poznalo, da je skrušena. Nono pa se je vrnil v hišo in sedel na stol rekoč: «Bog je dal, Bog je vzel. Kar je, je.» To je izrekel tako mirno, kot da bi se ne bilo zgodilo nič posebnega in nikoli več ni omenil te nesreče.

Nekoč je oče peljal žito v Stivan, kjer sta bila dva mlina: graščinski med izvirom Timave in cerkvijo in drugi onkraj vodovoda ob potoku, ki prihaja iz sabljiškega močvirja. Pred Sesljanom je oče zavozil s sedanje poti po takratni krajšnici čez Sesljančico, kjer je bil (in je menda še) v težki glini majhen kal. Vola sta povlekla voz k vodi in skoro vse vreče žita so zdrsnile s «škalirja» v vodo. Nono je šel za vozom, namenjen le do Devina.

«Zmočilo se je, saj je tudi Sesljančica mokra. Pelji ga nazaj domov in ga posuši, pa bo prav!» Samo to da je rekel, mi pravi moja še živa sestra. In šel po svoji poti.

Blažena potrpežljivost in srečni živci, če jih je nono sploh imel! Oče ni imel takih, brat še manj. Vsak naslednji rod slabše. In danes, ko bi nam bili ti tako strašno potrebni, ni menda niti enega, ki bi se mogel pohvaliti s takim življenjskim tkivom ali s takšnim telesnim in duševnim kovom. Med svojimi vrstniki pa je nono imel mnogo življenjskih sorodnikov.

Ko se je nono tisti večer vrnil domov, je kot navadno zgodaj povečerjal in se odpravil k počitku — na pod, ne da bi bil podrezal v zgodbo s Sesljančice, ker se je držal načela «kar je bilo, je bilo». Ostalim spalnim prostorom smo rekli «kamre», pozneje sobe, nonotovemu pa «pod». Bil je nad kuhinjo. Imam ga v mnogo bolj živem spominu kot druge, in z nonotovo sliko oživi tudi ta. Sploh ne morem nonota ločiti od njegove spalnice bolj določno povedano: od njegove «kavalete», kamor je legel, ko si je prej potisnil na glavo svojo cofasto škofovko. «Kavaleta» je bila skrajno prostorna postelja podobna navadni stojnici (stantu) s slamnjačo — ne, s koruznjačo. Koruzno listje — ali pa nič in na njem žimnica. Takšna je bila nonotova volja, ki je ni hotel spremeniti. Pod «kavaleto» je imel zajca za sezuvanje čevljev, poleg nje skrinjo z okraski v onih živih zelenordečih barvah, ki jih ne morem pozabiti, tudi onih velikih železnih kljuk ob strani za prenašanje ne. V tej, menda zelo stari sobni opremi — rekli smo ji skrinja zaveze — je imel nono svoj «osebnjek», ki pa se ga ne spominjam in ne vem, če sem kdaj pokukal vanj.

Nad skrinjo je visel ovčji kožuh, ki ga je nono pozimi stalno nosil. Sestra mi pravi, da ga je vsako toliko let nesel oprat — on da je rekel «volbat» — nekam na Pivko, od koder se mu navadno ni mudilo. Nekoč ga ni bilo nazaj precej dni. Ker je bilo slabo vreme, so bili doma v skrbeh. Ko se je vrnil, se je opravičil: «Počakal sem vreme, da si ga oblečem.»

Na steni ob postelji je visela v pozlačenem okviru podoba nekega svetnika. Bila je ročno delo iz svilnatih niti. Zanjo se je zanimal pokojni Höhler, pleskar iz Nabrežine, ki je prebrodil precej evropskega sveta in se poleg prosvetnega dela ukvarjal z nabiranjem narodnega blaga in okamenin. Baje je rekel, da je slika dragocena starina. Pod to sliko je visela svetilka — leščerba — predhodnica petrolejke, vedno napolnjena z oljem, zraven pa žebelj, kamor je obešal molek (rožni venec). To je bila, kolikor se spominj

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved za danes: obeta v glavnem lepo vreme. — Temperatura brez bistvene spremembe. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 14; najnižja 7 stopinj.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 14.00: Iz znanih ruskih baletov. 18.15: Politični pregled. 19.00: Radijski roman: Finžgar: «Pod svobodnim soncem». — **Trst II.:** 18.15: Boccherini: Godalni kvartet v D-duru. 22.00: Čajkovski: Hrestač, suita. — **Trst I.:** 17.15: «Teta Vanina», šaloigra v 3 dej. — **Slovenija:** 20.30: B. Nušič: Občinsko dete.

MIROVNA POGAJANJA V PAN MUN JOMU

Optimistično razpoloženje opazovalcev

Tajnik OZN ponuja Severnokorejcem pomoč svetovne zdravstvene organizacije - Premestitev dosedanjega vodje mirovne delegacije

PAN MUN JOM, 21. — Na današnji seji častnikov vrhovnih poveljstev so severnokorejski delegatje zaprosili za nadaljnji odlog, da bi lahko določili področja okrog dohodnih pristanišč, v katerih bodo delovale nevtralne inšpekcijske skupine. Na njihovih črtežih namreč niso označena letališča in pristaniške naprave, vključene v dohodna pristanišča. Obljubili so, da bodo do podrobnosti izdelane načrte predložili jutri. Črteži pa, ki so jih predložili zavezniki, so izdelani do popolnosti. Častniki so se potem sporazumeli glede cest, po katerih bodo nevtralne skupine šle iz Pan Mun Joma v dohodna pristanišča.

Besedilo uradnega predloga z dne 5. marca, ki so ga danes predložili Severnokorejci, je naslednje: «Po podpisu in uveljavljenju mirovne pogodbe, bodo korejska ljudska vojska in kitajski prostovoljci izpustili in repatriirali vseh 11.559 vojnih ujetnikov, poveljstvo OZN pa bo izpustilo in repatriiralo 132.474 vojnih ujetnikov. Seznami imenovanih vojnih ujetnikov bodo pregledani od častnikov vrhovnih poveljstev».

Na sestanku za obravnavanje vprašanja vojnih ujetnikov so severnokorejski častniki uradno ponovili predlog z dne 5. marca, po katerem naj bi bili repatriirani vsi ujetniki, vpisani na sezname 18. decembra. Med kratko pavzo zasedanja je eden izmed zaveziniških častnikov dejal, da imajo Severnokorejci menda vendarle namen, odločiti se za sodelovanje.

General Nuckols je v zvezi s tem izjavil, da v tem predlogu pravzaprav ni nič novega. Po mnenju opazovalcev bi bili Severnokorejci pripravljeni odstopiti od zahteve glede 44.000 vojnih ujetnikov, ki jih po njihovem mnenju zavezniki niso vključili v seznam, vendar pod pogojem, da se OZN odreče informacijam na račun 50.000 ujetnikov, ki jih ni na seznamu Severnokorejcev.

Na področju Pan Mun Joma so zavezniki odbili danes že tretji tipajoči severnokorejski napad. Med včerajšnjimi letalskimi napadi so zavezniki zrušili pet severnokorejskih reakcijskih letal, osem pa so jih poškodovali. Mornariška letala so izvedla 276 poletov. Letalsko poveljstvo javlja danes, da so njegovi zrakoplovi zadeli doslej v korejski vojni 1000 nasprotnih letal.

Agencija TASS je povzela vest agencije «Nova Kitajska», ki zatrjuje, da je ameriško letalstvo odvrglo med 6. in 10. marcem na korejski fronti letake, okužene s klicami nalezljivih bolezni. Dalje pravi agencija, da so ameriški letalci izpustili iz zrakoplovov nad področjem Kunsana z bacili okužene divje ptice. V podrobnostih navaja obtožba kokošje perje, posode, napolnjene z raznimi predmeti in celo vreče s svinjskim mesom, kar vse naj bi bilo okuženo in odvrženo iz ameriških letal nad področjem Cekolona.

Generalni tajnik OZN Trygve Lie je danes uradno ponudil ljudski Kitajski in Severni Koreji sodelovanje in tehnično pomoč svetovne zdravstvene organizacije, ki naj bi odpravila bolezenske epidemije v Severni Koreji.

Iz Washingtona poročajo, da je dosedanji vodja zaveziniške mirovne delegacije na Koreji admiral Turner Joy imenovan za poveljnika pomorske akademije v Annapolisu. Svoje novo mesto bo nastopil letos julija. General Ridgway zaenkrat še ni odločil, kdo bo njegov namestnik pri pogajanjih v Pan Mun Jomu.

Ridgway o sovjetski nevarnosti

TOKIO, 21. — Glavni poveljnik zaveziniških sil na Koreji gen. Matthew Ridgway je davi sprejel direktorje treh japonskih listov in jim ob tej priliki izjavil, da je Japonska neposredno ogrožena od Sovjetske zveze. Po njegovem mnenju so Rusi dokončali svoje vojaške priprave v Sibiriji, Vladivostoku in na Sahalinu in so pripravljeni stopiti v akcijo v vsakršnem trenutku. Ridgway je poudaril, da razpolaga sovjetsko letalstvo na Dalnjem vzhodu z nad 5000 reakcijskimi letali poleg tega pa imajo za operacije v Japonskem morju pripravljenih tudi več podmornic. «Ako bi zavezniki ne posredovali na Koreji», je dejal general, «bi Severnokorejci prišli do najjužnejše točke Korejskega polotoka in bi se tako znašli oddaljene od glavnih industrijskih centrov na otoku Kiušu dobrih 20 minut letalskega poleta». Ob zaključku je gen. Ridgway zatrdil, da imajo ameriške sile namen ostati na Japonski in se upreti zavojujočim sovjetskim načrtom.

Posicija in karabinjerji pred občinsko hišo v vasi Villa Literno, kjer je prišlo predvčerajšnjim do demonstracij zaradi nepravičnega razdeljevanja zemlje. Med demonstracijo so se kmetje spopadli s policijo, pri čemer je bil en kmet ubit, nekaj pa ranjenih.

KRIŽARSKA VOJNA PROTI KORUPCIJI V AMERIKI

NEUSMILJENI POBUDNIK

razpošilja tisoče indiskretnih vprašalnih pol zveznim funkcionarjem

WASHINGTON, 21. — Pisma s priloženo vprašalno polo so bila včeraj poslana okrog 60 funkcionarjem pravnega ministrstva. Pisma je podpisal Newbold Morris, ki ga je predsednik Truman imenoval kot posebnega pomočnika pravnemu ministru Bowardu Mc Grathu in mu poveril nalogo, naj se loti obsežne preiskave proti korupciji v krogih zveznih funkcionarjev.

Vprašalna pola, priložena odposlanim pismom, je nadvse indiskretna. Obsega 14 strani in jemlje v poštev vse mogoče izdatke in dohodke naslovnika v zadnjih petih letih. Pozabljeni niso niti zaslužki žen, niti rente, prav tako kakor ne darila in dobitki pri dirkah ali pri pokerju. Naslovnik mora poleg tega javiti vse kupljene avtomobile od 1947. leta do danes, sklenjena zavarovanja, vrednostne papirje, pse, družinske dragocenosti in kajpada tudi kožuhe iz izonove kože, ki predstavljajo simbol korupcije. Seveda ni potreba posebej omenjati, da mora vsak funkcionar navesti v vprašalni poli svojo mesečno plačo. Pred koncem meseca bo razposlanih 25.000 vprašalnih pol in če sodimo po tem, da je Morris takšno polo kot prvemu poslal svojemu najvišjemu predstojniku, t. j. pravnemu ministru, lahko računano, da ne bo nobeden spregledan.

Ta kampanja za ureditev in moralizacijo javne uprave lahko prinese pobudniku največje sovraštvo. Toda Morris, kakor vse kaže, se ne bo dal premakniti, ker uživa pri tem vso podporo predsednika Trumana. Poleg tega se lahko opira na ugled, ki si ga je pridobil v desetletni borbi proti korupciji in banditstvu v svojstvu predsednika newyorškega mestnega sveta.

KINO

V TRSTU

Excelsior. 15.30: «Avanture kapitana Hornblowerja», G. Peck.
Nazionale. 15.45: «Don Camillo», G. Cervi in Fernandel.
Fenice. 16.00: «Maščevanje Crnega orla», R. Brazzi.
Filodrammatico. 16.00: «Bakrena koža», Burt Lancaster.
Arcobaleno. 16.00: «Pogubljenis», R. Basehart, G. Merrill.
Astra Rojan. 15.30: «Pandora», Ava Gardner in J. Mason.
Alabarda. 15.00: «Eva proti Evi», B. Davis in A. Baxter.
Armonia. 15.30: «Grmeča podmornica», J. Wayne.
Ariston. 16.00: «Lisica», J. Jones.
Aurora. 15.15: «Deklica iz Trsta», K. Del Poggio in P. Aumont.
Garibaldi. 15.00: «Mesto je obvarovano», H. Bogart, Z. Mostel.
Ideale. 14.30: «Potujoči oblaki», J. Allyson.
Impero. 15.15: «Deklica iz Trsta», K. Del Poggio in P. Aumont.
Italia. 16.00: «Oče postane deda», S. Tracy.
Kino ob morju. 16.00: «Plamteča plavolaska», B. Hutton.
Moderno. 16.00: «Jaz sem kapitan», Renato Rascel.
Savona. 15.00: «Korupcija», Ava Gardner.
Viale. 16.00: «Žena iz Singapurja», B. Marshall.
Vittorio Veneto. 16.00: «Neznani zaročenci», J. Garland.
Azzurro. 16.00: «Otok zakladov», Walt Disney.
Belvedere. 16.00: «Bikoborkan», E. Williams.
Marconi. 16.00: «Samba ljubezni», Don Ameche.
Massimo. 16.00: «Verige preteklosti», J. Mac Donald.
Novo cine. 16.00: «Sled gorilo», J. Weissmuller.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

SOBOTA, 22. marca 1952

6.45 Jutranja glasba. 7.00 Poročila. 7.15 Jutranja glasba. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.00 Iz znanih ruskih baletov. 14.35 Slovenske narodne: pojeta Danica Filiplič in Franc Korea, na harmoniko spremlja Avgust Stanko. 18.00 Borbene pesmi jugoslovanskih narodov. 18.15 Politični pregled. 18.30 Polke in mazurke. 19.00 Radijski roman: Finžgar: «Pod svobodnim soncem». 19.30 Poročila. 21.00 Domači zvoki. 22.00 Prenos plesne glasbe iz hotela Triglav v Kopru. 22.30 Glasba za ples in razvedrilo. 23.00 Zadnja poročila. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

7.15 Jutranja glasba. 8.05 Angleščina po radiu — ponovitev 23. lekcije. 11.30 Lahka glasba. 12.00 Obljube in dejstva. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 14.00 Poročila. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Boccherini: Godalni kvartet v D-duru. 18.30 V ritmu valčka. 19.15 Pestra operna glasba. 19.45 Poročila. 20.10 Večerni koncert. 20.40 Zabavna glasba. 21.00 Pester koncertni spored. 22.00 Čajkovski: Hrestač, suita. 23.15 Poročila. 23.32 Nočni motivi.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 11.30 Simfonična glasba. 17.15 «Teta Vanina», šaloigra v treh dejanjih. 19.40 Gospodarske aktualnosti. 19.50 Sportne vesti. 21.15 Pan ramski variete z orkestrom. 22.15 Plesna glasba.

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

12.00 Nekaj opernih uvertur. 12.30 Poročila. 12.40 Zvočna glasba. 13.00 Drobne skladbe slovenskih mojstrov. 14.00 Kratki pregled. 14.10 Popularna glasba. 15.00 Poročila. 15.10 Zabavna glasba. 15.30 Želeli ste — 16.00 Če želite biti k... 17.40 Izvoki iz harmonike. 18.10 Narodni godalni orkestri. 18.30 Narodne pesmi poje komorni zbor Radia Ljubljana. 19.00 Zabavna glasba. 19.30 Poročila. 20.15 Klavir v ritmu. 20.30 B. Nušič: Občinsko dete. 21.30 Prijetno zabavno ... Poročila.

DE GASPERIJEV SOVRAŽNIK: NEODVISNOST TRSTA

(Nadaljevanje s 1. strani)

časi, vendar je, po našem prepričanju, že na poti».

Tega «njegovega prepričanja» so polni vsi naslednji odstavki govora: «Moji zadnji razgovori s predstavniki angleške in ameriške vlade so mi vlili prepričanje, da je stališče jugoslovanske vlade povzročilo precej zaskrbljenosti, in da je bila, nasprotno, priznana naša zmernost...» ali: «Iz teh razgovorov je bilo videti... da zahodne velesile menijo, da je zamisel ustanovitve STO absolutno nesprejemljiva» in da torej «ne ostane drugega kot povratek k izvajanju, v okviru možnosti, one izjave, ki je osnova naših zahtev». Po tolikem prepričanju je sploh še čudno, da je treba priporočati komaj «povratek» k delnemu izvajanju tristranske izjave! Poleg tega se je De Gasperi na to «prepričanje» spomnil še je danes, ne morda takoj po povratku iz Lizbone.

Nato je De Gasperi svaril pred tem, kar se dejansko dogaja v Trstu — da bi se namreč «vznemirjenost, ki je zajela mesto, v obupu obrnila proti zavezniškim vladam, ki jih imamo sicer pravico opozarjati na njihovo moralno obveznost, pri katerih pa moramo vztrajati, naj se ta obveznost izpolni in naj se zavrne novi poskus njenega ignoriranja». (Spet pri tolikem «prepričanju» ko zgoraj!). Kam se naj «vznemirjenost», v Trstu obrne, De Gasperi ni povedal, je pa dovolj jasno.

Nato je predsednik vlade izrazil še eno svojo željo — da se namreč tržaški in rimski iredentisti izvlečejo iz godlje, v katero so se s svojo zaletavostjo spravili. Izrazil je upanje, da bo jutri general Winterton dal predstavnikom «italijanskih strank» take izjave, «ki bodo dale zadoščenje vsemu mučeniškemu mestu» in da bodo premagane «vse težave, bodisi prestižne, bodisi objektivne in konkretne». Sledila je zahteva o «poravnavi škode in kaznovanju odgovornih», vendar izrečena v mnogo bolj uglajenem tonu kot v Trstu.

Nato je De Gasperi prešel na tržaške volitve in dejal, da bodo imeli Tržačani kmalu «slovesno in usodno priložnost, da odločajo o svoji usodi: ta priložnost je datum upravnih volitev, o katerih lahko zlaj že zagotovo menimo, da bodo istega dne kot v ostalih italijanskih mestih in z enakim sistemom». Pri tem je ponovil svoj lanski neuspeli poziv na enotno fronto (čemu «enotna fronta», ko je pa apparentamento že «gotova stvar?»); Tržačani naj se torej združijo v «enotno in nepremagljivo fronto, da bodo jutri lahko zagotovili v Trstu zmago demokracije, in z zmago demokracije tudi zmago italijanstva» kot da izven «italijanstva» sploh ni demokracije. (Podobna igra s sinonimi nam ne ugaja, vendar je treba omeniti, da vzbuja Tržačanom beseda «Italija» čisto drugačno asociacijo pojmov).

Krajšo debato, v kateri je poslanec Tolloy očital demokristjanom, da se v Trstu vežejo s fašisti, nekateri poslanci pa so zahtevali «slovesno potrdilo» veljavnosti tristranske izjave, je zaključil predsednik zunanjepolitične komisije, demokristjan Ambrosini, z obveznim gromkim vzklikom: «Viva Trieste, Viva Italia!»

Nato je še enkrat kratko spregovoril De Gasperi in med drugim pokazal precej čudne pojme o tržaški stvarnosti, zlasti v «analizi» političnih tendenc («nekateri v Trstu zastopajo določeno rešitev v krajevnem, mizernem, majhnem in afarističnem duhu, drugi spet rešitev, ki bi bila znosna za Slovence in tudi za kominformiste, tretja teorija pa je indipendentizem» — lepa zmeda!) in izrazil prepričanje, da je večina Tržačanov «tisto, kar je vedno bila, to je italianissima». Vendar pa je treba, je dejal De Gasperi — in s tem poslednjič razkril svoje karte — združiti vse sile v boju proti glavnemu sovražniku — proti stremljenjem za «namišljeno neodvisnostjo» Trsta. Končal je z zatrdilom, da bodo v Trstu «demokratične volitve» (hvala lepa, če res z «apparentamentom» po rimski želji!).

Medtem ko nekatere trditve v tem govoru skoraj izzivajo zanikanje v zahodnih prestolnicah (toda De Gasperi ve, da se kaj podobnega zdaj, pred volitvami v Južni Italiji, ne bo zgodilo, in pridno izrablja majavost svojega položaja), druge kažejo v jasni luči vso zadnjo rimsko igro s Trstom: povzročiti incidente, z ogromno časopisno kampanjo umetno spraviti ZVU v slabo luč ali skoraj v položaj moralne inferiornosti in iz tega izsiliti vsaj «apparentamento» in simbolično časovno povezavo z italijanskimi volitvami, če že ne odgoditev volitev, obenem pa, izkoriščajoč zahodno obzirnost do predvolilnega položaja v Italiji, s tveganimi izjavami ustvarjati če že ne izvršena dejstva, pa vsaj tisto drobno prednost, ki jo daje nedemantirano širokoustenje.

Politični opazovalci v Rimu so radovedni, kaj bodo Angleži in Amerikanci rekli na to igro z njihovim prestižem.

A. P.

ŠPORTNI DNEVNIK

Polda še vedno najboljši

Z državnim prvenstvom v skokih se je začela tridnevna planiška prireditev, ki se bo zoključila v nedeljo z mednarodnim tekmovanjem na 80-metrski skakalnici

LJUBLJANA, 21. — Planiška skakalna prireditev se je začela danes z državnim prvenstvom v skokih na 50-metrski skakalnici. Med 33 najboljšimi jugoslovanskimi skakalci je sigurno zmagal reprezentativec Janez Polda, ki je imel najdaljše skoke in je bil tudi v stilu najboljši.

Da se mlada generacija skakalcev uspešno utira pot v ospredje, dokazuje drugo mesto Zorana Zalokarja, ki je prehitel «starega» Karla Klančnika. Četrti je bil Mežik, ki se spet vrača v formo, peti pa Langus, ki je že lani z drugim mestom na mednarodnem tekmovanju v Garmisch-Partenkirchenu dokazal, da se uvršča med najboljše.

Kot je bilo pričakovati, so vsa prva mesta zasedli Slovenci, ki imajo v skokih že staro tradicijo. Prvi tekmovalec iz Hrvatske je bil šele devetnajsti, prvi Srb pa se je plasiral na 27. mesto.

JANEZ POLDA

REZULTATI:

1. Janez Polda, skoki 47 m in 45.5 m, ocena 208.5 točk.

2. Zoran Zalokar, skoki 46.5 m in 46 m, ocena 202.5 točk; 3. Karej Klančnik, skoki 45 m in 43.5 m; 4. Janko Mežik; 5. Jože Langus.

Z današnjim tekmovanjem za državno prvenstvo se je začela tridnevna skakalna prireditev v Planici, ki se bo v nedeljo zaključila z mednarodnim skakalnim tekmovanjem na 80-metrski skakalnici. Že na prvi dan je bilo v Planici približno 5000 gledalcev, ki so prišli z rednimi in štirimi izrednimi vlaki. Za soboto in nedeljo pričakujejo še večji obisk.

Danes popoldne je bil prvi trening na 80-metrski skakalnici. Poleg 18 Jugoslovanov sta skakala tudi Avstrijca Plank in Pfinding. Zaradi razmehčanega snega skoki niso bili najboljši; najdalje je skočil Rudi Finžgar, ki je pristal pri 75 metrih. Klančnik je skočil 71 metrov.

SAH

TURNIR V HAVANI

Gligorič premagal Horowitza in Planasa

V XXII. kolu mednarodnega šahovskega turnirja v Havani je Eliskases premagal Evansa, Gonzales Prinsa Gligorič Planasa, Pomar Jimenza, Najdorf Sotolero, Quesada pa brez igre traizo. Neodločeno so se končale partije Cobo - Horowitz in Romero - Ortega.

Končane so bile tudi nekatere prekinjene partije: Cobo - Ortega 1:0, Pomar - Guimard 1:0, Alleman - Reshevsky remi, Ortega - Pomar remi, Gligorič - Horowitz 1:0 in Najdorf - Romero 1:0.

Stanje pred zadnjim kolom je naslednje: Reshevsky 17 in pol, Najdorf 17 (1), Gligorič 16, Eliskases 15, Rossolimo 13 in pol, Evans 13 (3), Gonzales in Horowitz 12 (1), Pomar in Prins 12, Cobo 11 in pol, Toran 11 (1) itd.

TURNIR V MAR DEL PLATI

Trifunovič in Michel vodita po 3. kolu

Po III. kolu mednarodnega šahovskega turnirja v Mar del Plati sta na čelu tabele Trifunovič in Michel z 2 in pol točke. Trifunovič je v I. kolu remiziral z Reinhardtom, v II. je premagal Gentila, v III. pa Leteliera.

Geller vodi v Pečuju

Ker je Keres v X. kolu nepričakovano izgubil partijo s Szabom, je na čelu tabele v Pečuju še vedno Geller s 6 in pol točke in 1 nedokončano partijo. Za njim so: Stahlberg 6 (1), Keres in Szabo 6, O' Kelly 5 in pol, Barcza 5, Pilnik Szily in Botvinnik 4 in pol (1), Petrosjan, Gereben in Smislov 4 (1), Golombek in Kottnauer 3 in pol (1), Benkö in Trojanescu 3, Sliwa 1 in pol (1) in Platz 0 (1).

Politika in šport

KAIRO, 21. — Prijava Izraela za letošnje letne olimpijske igre v Helsinkih je sprožila političen spor, ki grozi skaliti olimpijsko ozračje miru in prijateljstva. Vse arabske dežele grozijo, da se na olimpiadi ne bodo pojavile, če bodo tja pripuščeni tekmovalci Izraela.

O vprašanju sodelovanja arabskih dežel na olimpiadi bodo razpravljali na prihodnjem zasedanju sveta Arabske lige. List «Al Assa», ki je prvi objavil to vest dodaja, da je iniciativo za bojkot olimpijskih iger dala Sirija.

Mednarodno tekmovanje študentov v smučanju

Smučarji osmih držav v Madonna di Campiglio

MADONNA DI CAMPIGLIO, 21. — Studenti-smučarji 8. držav — Avstrija, Norveška, Jugoslavija, Švica, Belgija, Francija, Čile in Italija — so se danes sestali na petem mednarodnem smučarskem tekmovanju, ki ga organizira «Sci Accademico Italiano».

Tekmovanje se je začelo s tekom na 12 km za pokal Vittoria Castellija, nato ženski veleslalom za pokal France Cargiullo in končno moški veleslalom za nagrado Tita Secchija.

Jutri je na vrsti ženski in moški smuk. Moška proga bo imela 3.000 metrov z višinsko razliko 500 metrov.

REZULTATI:

Tekma na 12 km:: **1. Mismetti Battista (Italija)** v 41:34; 2. Bescocca (Italija) 43:53; **3. Marinkovič (Jugoslavija)** 45:47; 4. Ebner (Italija) 50:39; 5. Schulzberger (Avstrija) 50:46.

Ženski veleslalom: (1500 m, 300 m višinske razlike): **1. Maghelli Maria Grazia (Italija)** 3:01.1; 2. Knapp Evi (Avstrija) 3:02.1; 3. Keller (Švica) 3:11.8; 4. Aublin (Francija) 3:17.3; 5. Zappi (Italija) 3:23.0.

Moški veleslalom (3.000 m, višinska razlika 370 m): **1. Nilsen Jack (Norveška)** 2:57.6; 2. Catturani Italo (Italija) 2:58.2; 3. Jamnig Gustl (Avstrija) 3:00.2; 4. Arstaj Pelk (Norveška) 3:09.8; **5. Hladnik Damjan (Jugoslavija)** 3:13.0.

Z vseh vetrov

○ *Medmestnega sabljaškega tekmovanja Dunaja, Linza, Lustenaua, Graza in Wiener Neustadta se je udeležila tudi zagrebška reprezentanca ter ekipa francoskih zasedbenih sil. V borbah s floretom so Zagrebčani dosegli velik uspeh, saj so premagali vse svoje nasprotnike. Za Zagreb so sabljali Mazuranič, Brcznič in Križnik. V borbah s sabljo je bila najuspešnejša ekipa Linza pred Dunajem in Zagrebom (Pintarič, Tretinjak, Radovič).*

○ *Jugoslavija ne bo branila naslova evropskega mladinskega prvaka v nogometu, ker bo letošnji turnir za prvenstvo v Španiji. Beograjska «Politika» poudarja danes, da je znano, da Jugoslavija nima diplomatskih odnosov s Francovo Španijo in da njeni športniki ne tekmujejo z zastopniki te dežele.*

○ *V soboto 22. marca bo kolesarska dirka ob Ženevskem jezeru, ki se je bodo udeležili tudi Kuebler, Koblet, Bartali, Geminiani in drugi znani kolesarji.*

○ *Svetovni prvak v kolesarstvu Ferdy Kuebler se bo udeležil krožne dirke po Tessinu. No povratku s tekme Milano - San Remo se je Kuebler ustavil v Luganu in zagotovil svojo udeležbo.*

○ *V petek popoldne sta prišla v Milano Fausto Gardini in Giuseppe Merlo, mlada italijanska igralca tenisa, ki sta v Kaliforniji trenirala v šoli Tennant, iz katere so izšli skoraj vsi veliki ameriški igralci. Oba sta izjavila, da sta «zrevolucionirala» vso svojo tehniko.*

V kratkem bosta Merlo in Gardini nastopila na mednarodnem prvenstvu Rima.

○ *V Zermattu se je s tekmovanjem v smuku začel «Mednarodni derby Gonergrata». Zmagal je Švicar Julien Martin v 2:39.6, drugi je bil Avstrijec Andreas Molterer. Ostali rezultati: 3. André Simond (Francija), 4. Pepi Salvenmoser (Avstrija), 6. Rolando Zanni (Italija).*

BOG Triglav

ZGODOVINSKA POVEST

27.

Ilustrira JANEZ VIDIC

DVANAJSTO POGLAVJE.

I.

Kakor je bil plemič Cuccagna vikarju obljubil, da odide iz Kobarida, tako je tudi storil. Komaj je naslednjega dne vstala zarja, je že jezdil pod vikarjevim oknom. Fulherij je pravkar vdihaval sveži zrak, ko je zagledal jezdeca s peresi na čaki. Klical ga je, a Cuccagna se je naredil, da ga ne sliši. Podvizal je, da vikarju in kobariškim zmedam prej ko mogoče pride izpred oči.

Medtem ko se je Cuccagna bližal Tolminu, da pri gastaldu Filipu in v gostoljubnem kapitanovem dvoru prebije nekaj veselih ur, se je vikar odpravil pred cerkev in dal pokličati biriče.

«Cujte», je govoril trdim vojaškim obrazom. «Vaš gospod in grof Cuccagna je odpotoval za dlje časa. Ali vas je obvestil o tem?»

«Ne», so mu odgovorili.

«Prav. Izvedeli ste od mene. Do vrnitve plemenitega gospoda slušajte moje ukaze! Amen».

V vikarju se je pretakala plemiška kri, znal je ukazovati. Plačanci in biriči so ga zijaje gledali. Bilo je poletje, mučil jih je lenec, rajši bi v senci pili in igrali kot vršili katerekoli sitne dolžnosti. Vikarjeve besede jih zato niso navdušile.

«Kdor ne bo ubogal, ga bo kaznoval Cuccagna, če ga moja roka ne bo mogla doseči. Ali ste razumeli?»

Biriči in plačanci so prikimali.

«Skličite ljudi, naj se zbero pred cerkvijo!»

«Ljudje so na polju», je omenil eden izmed njih.

«Ali glas bobna ne seže na polje? Ali nimate roga, ki se razlega do Smasti in v Drežnico? Pomaga naj vam še zvon in naj bije plat! Končno — ali nimate nog, da stopite s palicami na njive in vsakogar, ki bi se upiral, priženete v vas?»

Tem besedam se niso mogli ustavljati. Že so hoteli oditi, ko jih je vikar ustavil z roko.

«Počakajte! Dva ali trije izmed vas naj gredo in naj zgrabijo Volkico. Zaprite jo v vozo! Ali ste razumeli?»

Biriči so odšli. Vikar je počenil na kamen pred cerkvijo in čakal.

Mikuš je bil pri svojem dekletu; ljudje so delali na polju, otroci so se podili po vasi.

«Glej», je dejala Volkica, ki je držala glavo v Mikuševem naročju, «vsa sem za nič. Nič več moči nimam, odkar sem bila v temnici. Kakšna gospodinja ti bom?»

«Delal bom za oba», ji je Mikuš obljubljal iz svoje ljubezni.

«Kaj so rekli doma?»

Mikuš ji ni mogel vsega povedati, da bi je ne žalil.

Volkica je že po njegovem glasu uganila, da ji je več zamolčal kot povedal. Ni ga hotela več izpraševati, molčala je. Bridko jo je stisnilo za srce.

Tedaj je zapel boben. Za bobnom se je oglasil zvon, ki je sprva zaklenkal, kakor da zvoni mrliču. Bobnu in zvonu se je pridružil rog; obupno, divje je zavijal med hišami.

Volkica in Mikuš sta prisluhnila. Sprva ju je obšlo začudenje, nato strah. Fant je planil k plotu. Po klancu je videl prihajati dva biriča s sulicami na ramah...

Ljudje so z naglico želi zadnje žito, da ga rešijo pred točo ali pred vojsko. Telesa in misli so jim bila v tleh, nad njimi je sijalo in žgalo sonce. Na vzhodu se je prikazal majhen oblak, podoben vojaški čeladi.

Ko so zaslišali zvon in boben so dvignili glave. Kaj je? Ali zvoni poplah? Požar, roparski napad, tuja vojska? Ali jih z bobnom kliče gosposka? Pa saj so videli plemiča Cuccagno ob jutranji zarji, ko je z dvema hlapcema jezdil skozi Smast v Tolmin. In rog? Ali ne kliče in naznanja vojno in kri? Rastla sta zmeda in strah.

Ljudje so se obupno pogledovali čez njive, se križali in vpraševali:

«Kaj se je zgodilo?»

Ozirali so se na vas. Nikjer se ni dvignil plamen iznad hiš, ni se prikazal požar. Kljub temu so čutili, da se je moralo zgoditi nekaj hudega, groznega, pretresljivega. Pomislili so na otroke in na živino, zgrabili za orodje in hiteli domov.

«Kaj je? Kaj se godi?»

Ljudje so se srečavali, prehitevali, se vpraševali, a si niso znali odgovoriti.

Pritekli so že med hiše, ko so izvedeli:

«Saj nič ni. Igrajo se z nami. Le pred cerkev nas kličejo».

Bili so veseli, da ni nič hudega. Vendar so bili srditi, da so za nič doživeli tak poplah in strah. Glasno so se jezili, ko so zagledali pred cerkvijo sedečega vikarja. Dva biriča sta stala pri njem in se vedla kot dva osramočena dečka.

«Torej je nista našla?» je vikar strogo izpraševal.

«Ubežala nama je».

«Ubežala! Ali jo bom mar jaz lovil?»

Biriča sta skomizgnila z rameni.

«Saj leti ko veverica. Kdo jo ujame!»

Ljudje so se nabirali. Nejevoljni, upehani so prihajali s srpi, kosami, vilami, z vsem, kar je imel kdo pri rokah. Eni so se norčevali, a drugi srdili. Zvon je dalje klenkal. Vikar jih je gledal izpod čela, ki so začeli glasno godrnjati.

«Po kaj smo prišli?»

«Ne utegnemo, da bi brez dela postopali».

«Pojdimo! Kaj čakamo? Za šalo so nas klicali».

Vikar je spoznal, da mu nejevoljna množica utegne postati nevarna, če ne spregovori:

«Ali ste vsi?» je vprašal.

«Kaj vemo, če smo vsi. Vi nas imate popisane in vesti koliko nas mora biti».

Vikar je stopil na kamen, zamahnil z roko in zaklical:

«Tiho! Mirujte!»

Nastala je tihota, da bi bilo slišati brenčanje muhe.

«Stopite v cerkev! Ropotijo, ki jo nosite s seboj, odložite!»

«Cemu v cerkev? Ali je mar nedelja? Kateri praznik danes? Kdo bo pa žel?»

Nastal je krik, ki ga je vikar le s težavo prevpil. Posel je ves zaripel v obraz.

«Brezbožniki! Boga se izogibljete, a kazni se ne bojite izognili. Zapovem vam, v cerkev! Na kolena, na obraz pred Boga, ki ste ga žalili!»

Nekateri izmed njih so že naredili nekaj korakov proti cerkvi, a so jih zadržali klici drugih. Oblak, ki je že od juter plaval na nebu, se je tedaj potegnil čez sonce, da je zatemnelo. Ljudje so se spogledali, skrb jih je še huje pomračila. Ali prihaja toča? Pomislili so na delo, s katerim se jim je bridko mudilo, a so bili od njega prepodeni. Mržnja do vikarja je rastla, začeli so kričati.

«Za to ste nas klicali? Mislili smo, da gori vas. Ali ob plenilijo razbojniki po hišah. Žito nam stoji na njivah, ptiči ga zobljejo, miši ga žrejo. Toča se nam obeta...»

«Cerkveni in svetni gosposki se upirate», je vikar jezno huje gorel. «Ubijalko ste ugrabili! Kazen na vas!»

«Le naj se pači! Saj še govoriti ne zna! Pol po laško, pol po naše! Na polje ga vlecimo, naj še on žanje!»

Kobaridci so vedeli, da se jim trenutno ničesar ni bati, ker plemiča ni bilo doma. Biriči so se smejali. Vikar je bledel pred psovkami, ki so letele nanj, pred pestmi, s katerimi so mu grozili. Ljudje so bili od hipa do hipa bolj razjarjeni, vsaka vikarjeva beseda je bila kot olje v ogenj. Pritisnili so bliže Fulherju in ga obkolili, prav do njega se niso upali.

Vikar se jih je zbal, začel je mahati z rokami in šotrvati biriče nanje.

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BABIC. — Odg. urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20. — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 12 in od 15 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. — Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podruž.: Gorica Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32, Koper, Ul. Battisti 301a-I. Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: izvod 10, mesečno 210 din. — Poštni tekoči račun za STO ZVU. Založništvo tržaškega tiska, Trst 11.5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 23 - tel. 4963 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90603 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. Trst.